

Archeologienota

Harelbeke, Twee-Bruggenstraat 17

Deel II Verslag van resultaten

Titel

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Harelbeke, Twee-Bruggenstraat 17

Auteur(s)

Lina Cornelis

Opdrachtgever

Ensemble – one stop office
Watermolenstraat 49
8500 Kortrijk

BAAC-Projectnummer

2016-420

Plaats en datum

Gent, 31 augustus 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 229
ISSN 2033-6898

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Archeologische voorkennis	3
1.3	Onderzoeksopdracht	3
1.3.1	Algemene beschrijving en doel	3
1.3.2	Aanleiding	4
1.3.3	Beschrijving ingreep/ geplande werken	4
1.3.4	Gekende verstoringen	9
1.3.5	Randvoorwaarden	11
1.4	Strategie en werkwijze	11
2	Assessment Bureauonderzoek	13
2.1	Methoden en technieken	13
2.2	Assessment onderzoeksgebied	13
2.2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	13
2.2.2	Historiek	26
2.2.3	Cartografische bronnen	27
2.2.4	Archeologische data	31
2.3	Besluit	35
2.3.1	Archeologische verwachting	35
2.3.2	Potentieel op kennisvermeerdering	36
2.3.3	Samenvatting	36
2.3.4	Samenvatting breed publiek	37
3	Lijst met figuren	38
4	Lijst met tabellen	38
5	Plannenlijst	38
6	Bibliografie	42

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site:	Harelbeke, Twee-Bruggenstraat 17
Onderzoek:	Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek
Ligging:	West-Vlaanderen, Arrondissement Kortrijk, Harelbeke, Harelbeke, Twee-Bruggenstraat 17
Kadaster:	Afdeling 1, Sectie A, Percelen: 1053L en 1052R
Coördinaten:	Noordwest: x: 75288.9 y: 172291.9 Noordoost: x: 75345.7 y: 172291.9 Zuidwest: x: 75288.9 y: 172241.6 Zuidoost: x: 75345.7 y: 172241.6
Opdrachtgever:	Ensemble – one stop office Watermolenstraat 49 8500 Kortrijk
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Erkenningsnummer BAAC Vlaanderen:	2015/00020
Projectcode BAAC Vlaanderen:	2016-420
Projectcode bureauonderzoek:	2016G21
Erkend archeoloog:	Lina Cornelis / 2015/00024
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte projectgebied:	920 m ²
Uitvoeringsperiode:	juli 2016
Aanleiding:	Stedenbouwkundige aanvraag voor de afbraak van bestaande loods / biljartzaal en het nieuw bouwen van twee appartementsblokken met 17 appartementen en een gemeenschappelijke ondergrondse parkeergarage.
Wettelijk depot:	Indien het uitgesteld vooronderzoek een archeologisch ensemble oplevert, zal een deponering moeten worden afgesproken. Deze archeologienota omvat enkel een bureauonderzoek en het archeologisch ensemble (papieren archief) wordt digitaal en analoog bij BAAC Vlaanderen bewaard.
Resultaten:	Romeinse tijd, middeleeuwen, post-middeleeuwen en mogelijk steentijden.

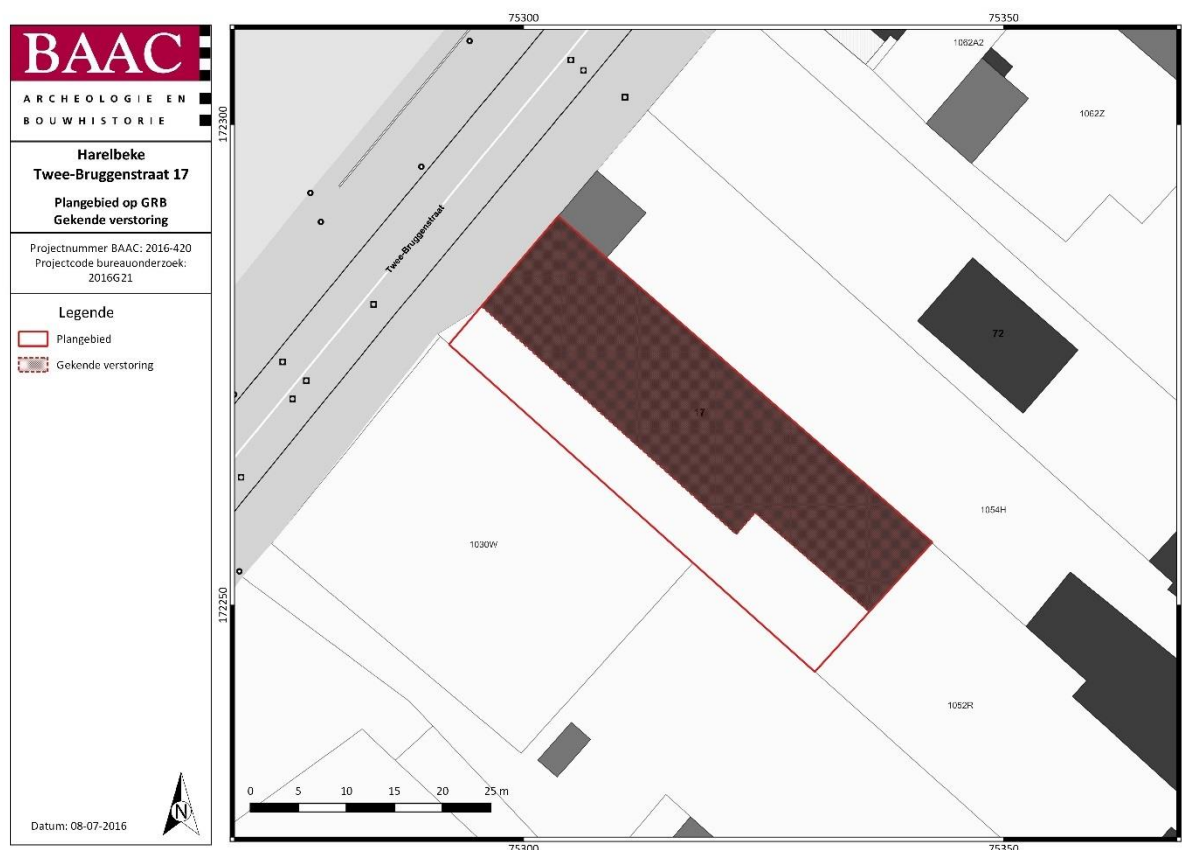
Topografische kaart:

Kadasterkaart:

Plan met gekende verstoringen:

1.2 Archeologische voorkennis

Er zijn in het plangebied zelf geen vondsten of eerdere archeologische (voor)onderzoeken bekend. Een beschrijving van archeologische waarden in de directe en ruimere omgeving van het plangebied is opgenomen in het assessment bureauonderzoek (2 Assessment Bureauonderzoek).

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Algemene beschrijving en doel

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. In het licht van de bestaande wetgeving is de opdrachtgever verplicht eventuele belangrijke archeologische waarden te laten onderzoeken voorafgaande aan de werken. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse

blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Dit gebeurt in een prospectiefase die kan bestaan uit booronderzoek en/of gravend vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en/of proefputten.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen). Dit wordt, samen met de gegevens uit het bureauonderzoek, beschreven in de archeologienota.

1.3.2 Aanleiding

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht Ensemble - one stop office een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door Ensemble - one stop office voorzien worden in de afbraak de bestaande loods / biljartzaal en zal men twee nieuwe appartementsblokken met 17 appartementen voorzien met een gemeenschappelijke ondergrondse garage. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Het plangebied te Harelbeke, Twee-Bruggenstraat 17, met een totale oppervlakte van 920 m² bevindt zich binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones¹, en komt bijgevolg dus niet voor op de GGA (gebieden geen archeologie, waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt) waardoor volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist is. De huidige bebouwing is niet opgenomen als beschermd archeologisch monument.

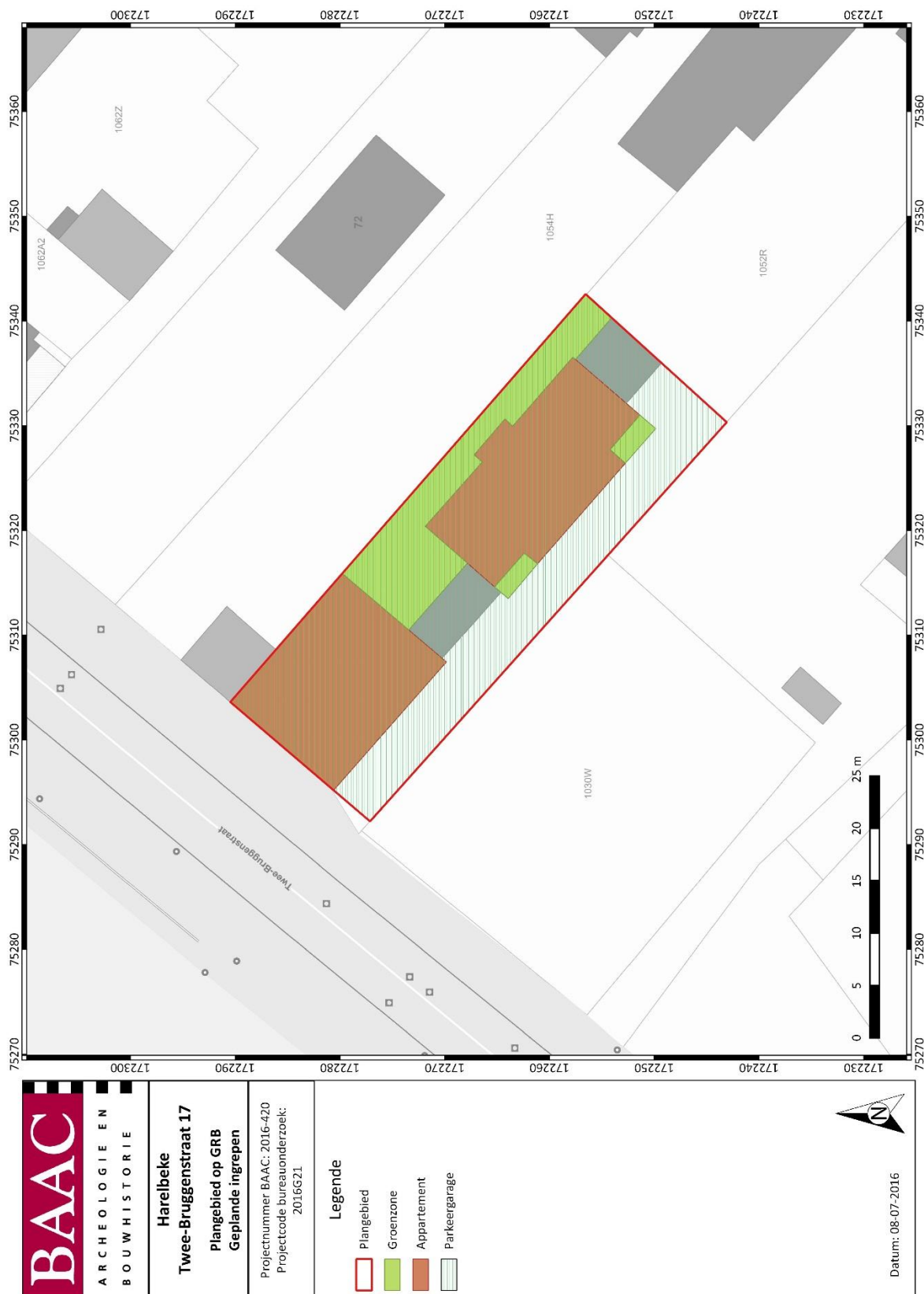
Het plangebied bevindt zich binnen de historische stadskern van Harelbeke. Deze zone is een complexe archeologische zone met eeuwenlange intense bewoning binnen de omwalling van de stad. De stadsplattegrond kent verschillende fasen, waarbij een oude nederzettingkern aanwezig is die teruggaat tot de vroege of pre-middeleeuwse periode.² Een archeologienota dient bij de stedenbouwkundige aanvraag te worden gevoegd.

1.3.3 Beschrijving ingreep/ geplande werken

Ensemble - one stop office plant op het terrein de afbraak van de bestaande loods / biljartzaal en het bouwen van twee nieuwe appartementsblokken met 17 appartementen en een gemeenschappelijke ondergrondse parkeergarage. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

¹ online raadpleegbaar via: <https://geo.onroerenderfgoed.be>

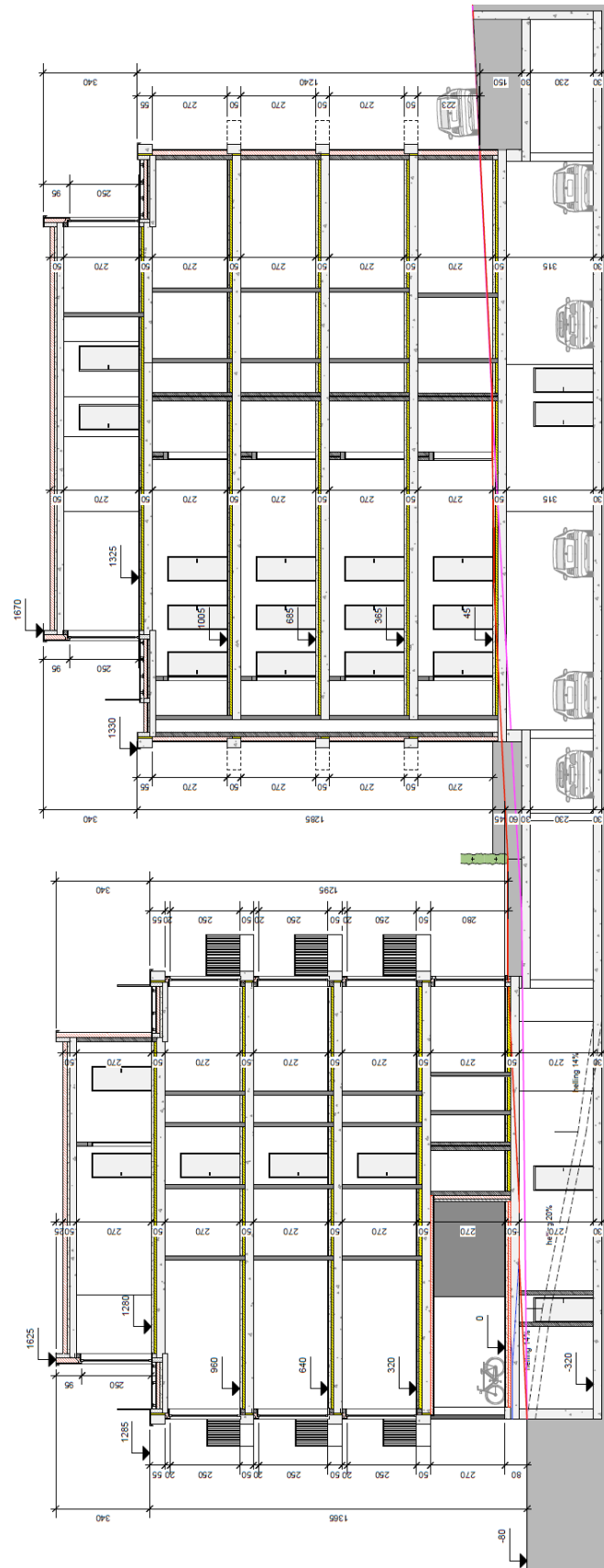
² Inventaris Onroerend Erfgoed 2016a

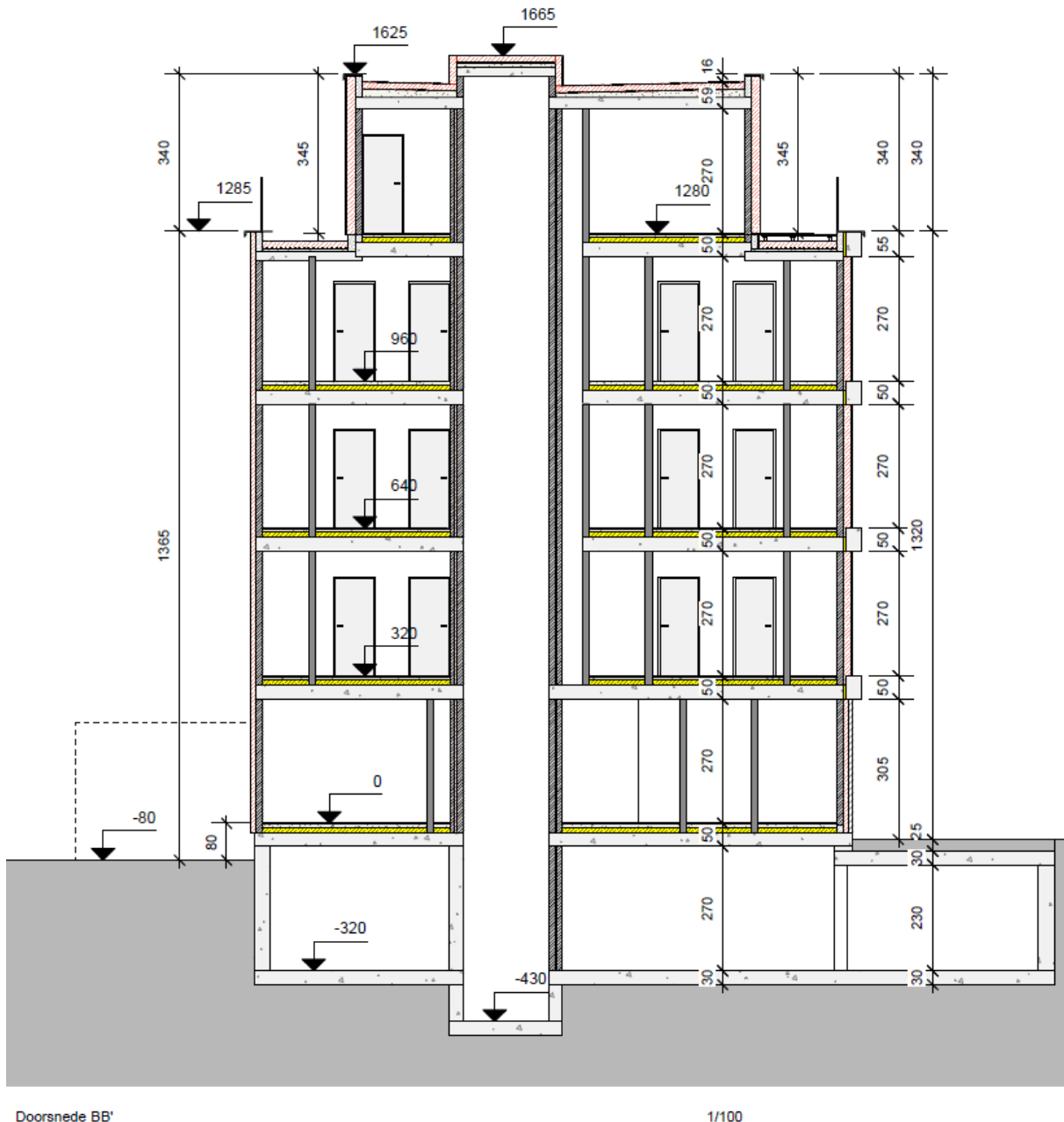
Figuur 1: weergave van de geplande ingreep op de kadasterkaart

Vanwege het feit dat het terrein nog niet in eigendom van de opdrachtgever is en de aanwezigheid van een loods / biljartzaal binnen het plangebied, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip uitgevoerd dient te worden.

Binnen de stedenbouwkundige aanvraag wordt voorzien in de afbraak van een loods / biljartzaal en de bouw van twee nieuwe appartementsblokken met gemeenschappelijke ondergrondse garage. De ondergrondse garage wordt in de bestaande helling ingegraven. Deze zal ten minste omstreeks 2,7 m onder het maaiveld aangelegd worden aan de straatkant en maximaal omstreeks 4,4 m onder het maaiveld achteraan het perceel (Figuur 2). Lokaal reikt de liftschacht tot ca. 3,8 m onder het maaiveld (Figuur 3).

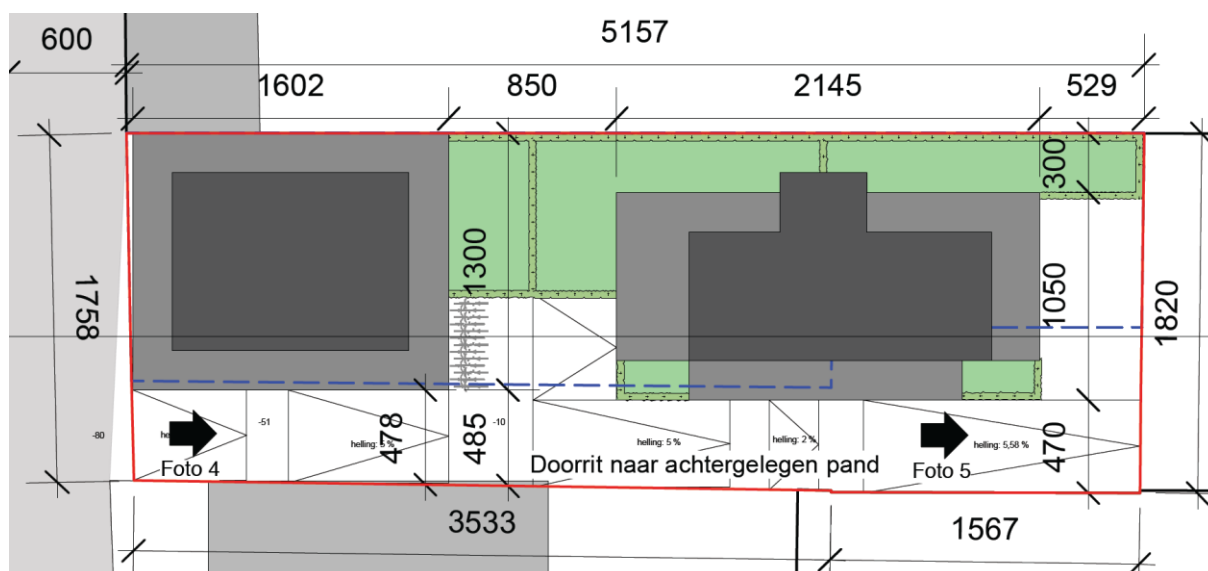
³ Uitsnede plannummer B1 3/4 (AB1.3). Plannen opgemaakt door Ensemble – one stop office

Figuur 3: Doorsnede van het terrein met weergave van de geplande ingrepen.⁴

De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

⁴ Uitsnede plannummer B1 3/4 (AB1.3). Plannen opgemaakt door Ensemble – one stop office

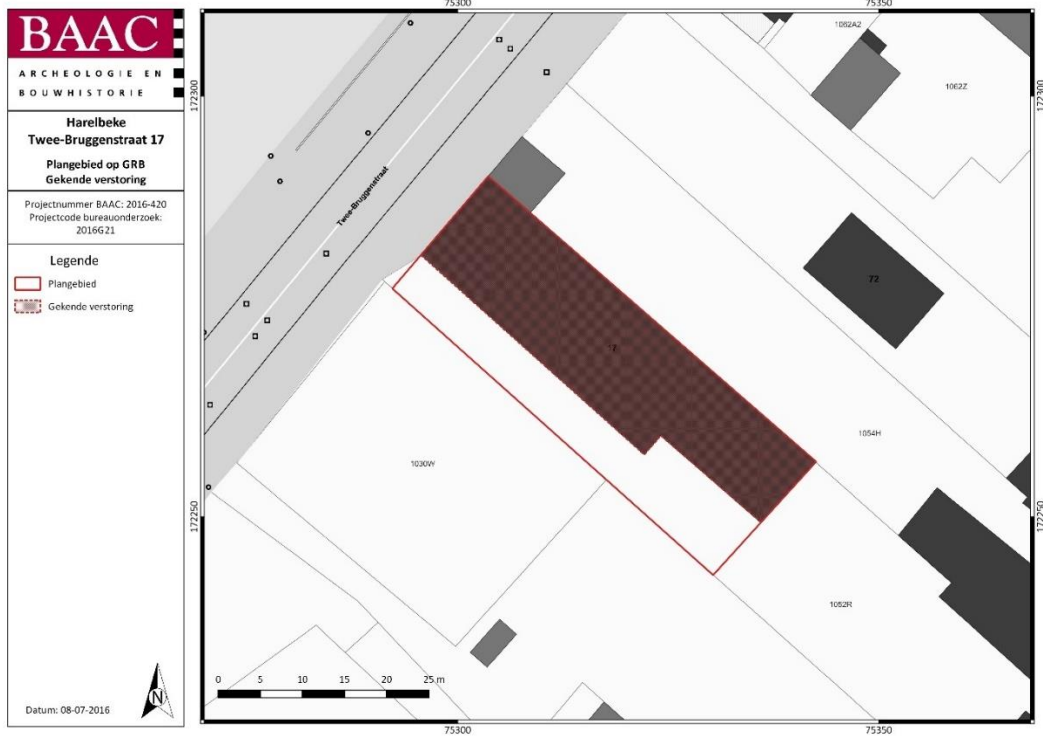
Figuur 4: Weergave van de geplande ingrepen, bovenaanzicht.⁵

1.3.4 Gekende verstoringen

De aanwezige loods / biljartzaal is niet onderkelderde (Figuur 7). Voor de bouw van de loods en de aanleg van de oprit zal een deel van het bodemarchief reeds verstoord zijn. De aanlegdiepte van de toekomstige ondergrondse parkeergarage van de appartementsblokken is dieper dan de verstoring die zal ontstaan zijn bij de bouw van deze loods. De aanwezige loods verstoort ca. 601 m² van het plangebied (Figuur 5). Het overige deel van het plangebied wordt ingenomen door een oprit / doorweg naar de achterzijde van het perceel, waar parkeergelegenheid voorzien is (Figuur 6). Ter hoogte van deze oprit / doorweg zijn geen gekende verstoringen. De toekomstige ingrepen (afbreken van het bestaande bouwvolume, bouw van twee appartementsblokken en aanleg van tuin-/groenzone en ondergrondse garage) nemen het volledige plangebied in beslag.

We vermelden ook dat de Leie vanaf 1965 werd rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning. Mogelijk gebeurde een aanpassing ter hoogte van het plangebied bij het rechtekken en aanpassen van de loop van de Leie. Het is bijgevolg denkbaar, gezien de nabijheid van de Leie, dat het hoogteverschil dat we heden ten dage opmerken binnen het plangebied kunstmatig is en dat eventuele aanwezige archeologische grondsporen en objecten weggevaagd werden of zich net onder een ophogingspakket bevinden. We kunnen echter op basis van het bureauonderzoek niet met zekerheid achterhalen of de restanten van oudere sporen al dan niet nog aanwezig zijn.

⁵ Uitsnede plannummer B1 1/5 (B1.1). Plannen opgemaakt door Ensemble – one stop office

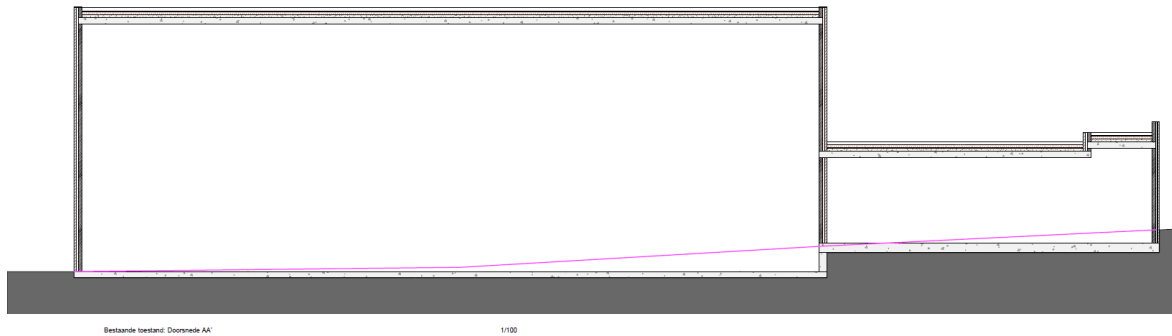

Figuur 5: Plan van gekende versteringen op het GRB

Figuur 6: Foto's van bestaande toestand.⁶

⁶ Fotomateriaal aangeleverd door Ensemble – one stop office

Figuur 7: Doorsnede van de bestaande toestand.⁷

1.3.5 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat het terrein nog niet in eigendom van de opdrachtgever is en er heden ten dage nog een loods / biljartzaal aanwezig is binnen het plangebied, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na het in eigendom komen van de terreinen en de afbraak van de bestaande bebouwing, uitgevoerd dient te worden.

De aanwezige loods / biljartzaal dient voorafgaand aan de werken voorgesteld in het programma van maatregelen gesloopt te worden. De aanwezige gebouwen dienen hierbij tot op het niveau van het huidige maaiveld afgebroken te worden. Het vloerniveau mag slechts opengebroken en verwijderd worden onder begeleiding van de erkend archeoloog en dit op het moment dat de werken van het programma van maatregelen uitgevoerd kunnen worden.

1.4 Strategie en werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie, is deze te situeren binnen een breder kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en archeologische literatuur en de Centrale Archeologische Inventaris.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij worden de gekende archeologische, historische en geologische/geografische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aansluitend volgt een uitgebreide cartografische analyse van de onderzoekslocatie. Volgende kaarten worden opgezocht en geanalyseerd:

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto

⁷ Uitsnede plannummer B1 5/5 (AB1.5). Plannen opgemaakt door Ensemble – one stop office

- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart
- Bodemgebruikskaart
- Potentiële bodemerosiekaart

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bodemgebruikskaart feitelijk niet geschikt is voor bestudering op perceelsniveau. In de begeleidende tekst op de website van AGIV staat het volgende: *‘De informatie die door deze datasets gegeven wordt is kleinschalig. Dit heeft een belangrijke implicatie. De informatie die men haalt uit een groter gebied zoals bijvoorbeeld een provincie of het volledige Vlaamse gewest zal nauwkeuriger zijn dan de informatie die men tracht te halen uit bijvoorbeeld een bepaalde buurt. Dit wordt duidelijk wanneer ingezoomd wordt in het digitale bestand. Naarmate de kaart steeds meer vergroot wordt zal op een bepaald moment de samenhang tussen de verschillende bodemgebruikstypes verdwijnen. Het is dan ook sterk aan te raden deze kaart niet te gebruiken voor lokale studies. De informatie die hieruit gehaald wordt, is onzeker.’*⁸ De kaart werd toegevoegd omdat ze vereist wordt in de Code van Goede Praktijk, maar moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Historische en archeologische kaarten:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Popp-kaart
- Vandermaelen-kaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom het plangebied wordt voor de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit België in kaart.⁹ Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

De geomorfologische kaart werd niet geconsulteerd, aangezien deze niet bestaat voor het plangebied.

Er werden geen externe specialisten geraadpleegd.

⁸ https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001

⁹ Beyaert et al

2 Assessment Bureauonderzoek

2.1 Methoden en technieken

Ten aanzien van vondsten, stalen, conservatie en sporen worden geen methoden en technieken beschreven aangezien deze zaken niet in het bureauonderzoek voorkomen.

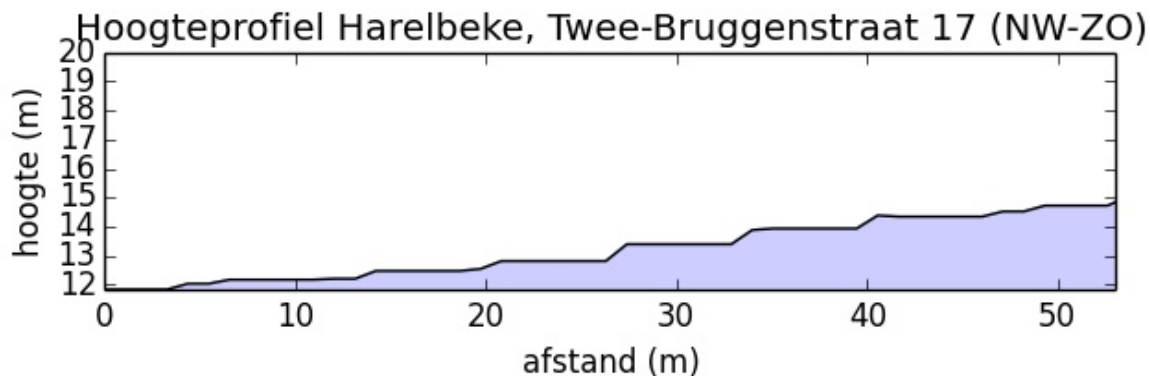
2.2 Assessment onderzoeksgebied

2.2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.2.1.1 Topografische situering

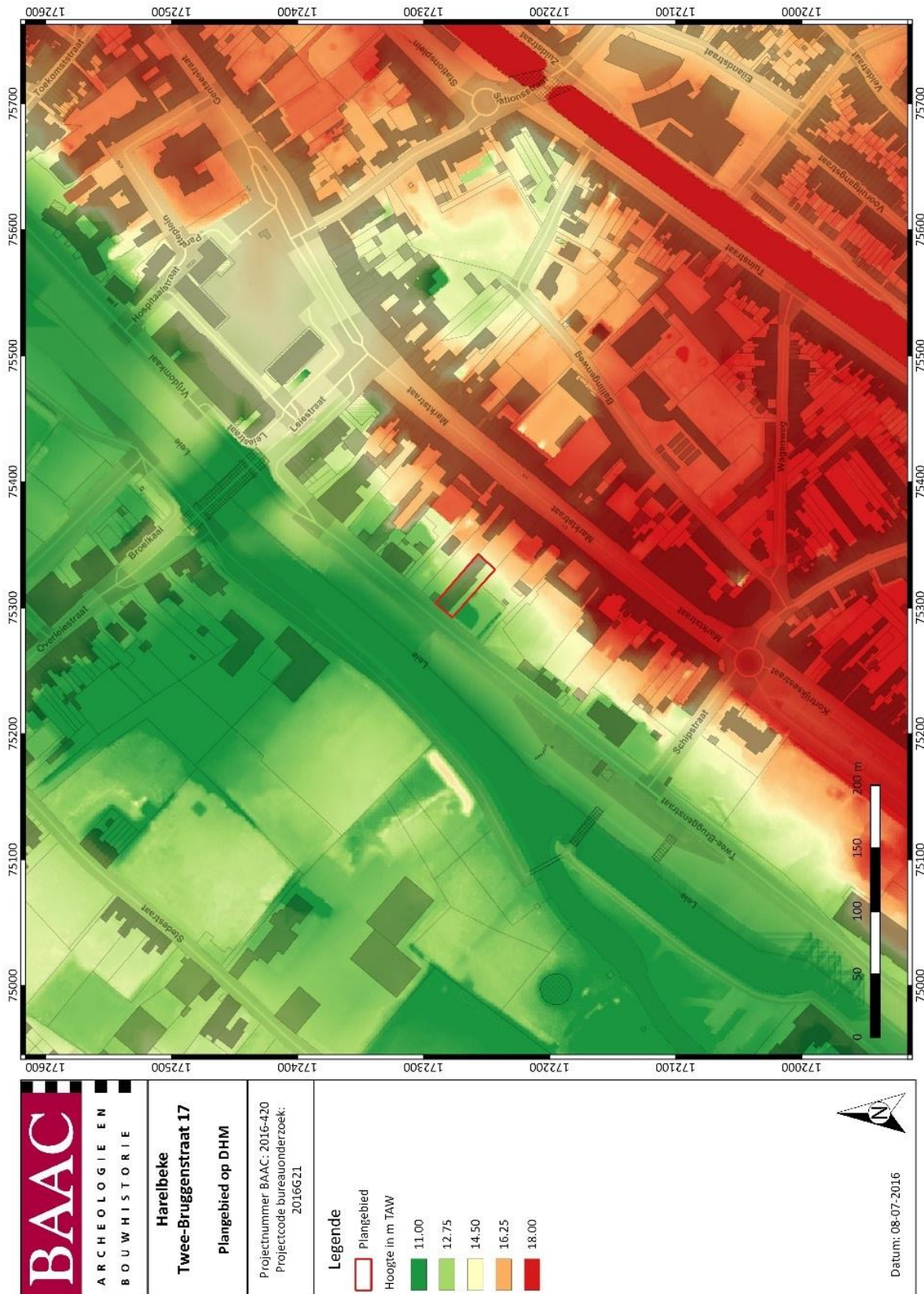
De exacte locatie en de kadastrumnummers van het plangebied zijn weergegeven op Figuur 1. Het plangebied is gelegen bij Twee-Bruggenstraat 17 in Harelbeke, deelgemeente Harelbeke, arrondissement Kortrijk, West-Vlaanderen en heeft een totale oppervlakte van 920 m². Het plangebied wordt aan oost- noord- en zuidzijde omringd door bebouwing. De westkant bevindt zich aan de straatkant bij de Leie (Figuur 10). Luchtfoto's van het plangebied tonen aan dat het plangebied steeds voorzien was van een gebouw. Vermoedelijk gaat het hier steeds om de nog aanwezige loods / biljartzaal. Deze loods wordt geïllustreerd bij 1.1 Administratieve gegevens.

Het terrein zelf stijgt net geen 3 m in hoogte van noordwest naar zuidoost (laag naar hoog), zoals aangetoond door middel van de hoogteprofiel en DHM Vlaanderen (zie Figuur 9 en Figuur 8). De noordwestkant van het plangebied bevindt zich op 11,73 m TAW, de zuidoostkant bevindt zich op 14,53 m TAW.

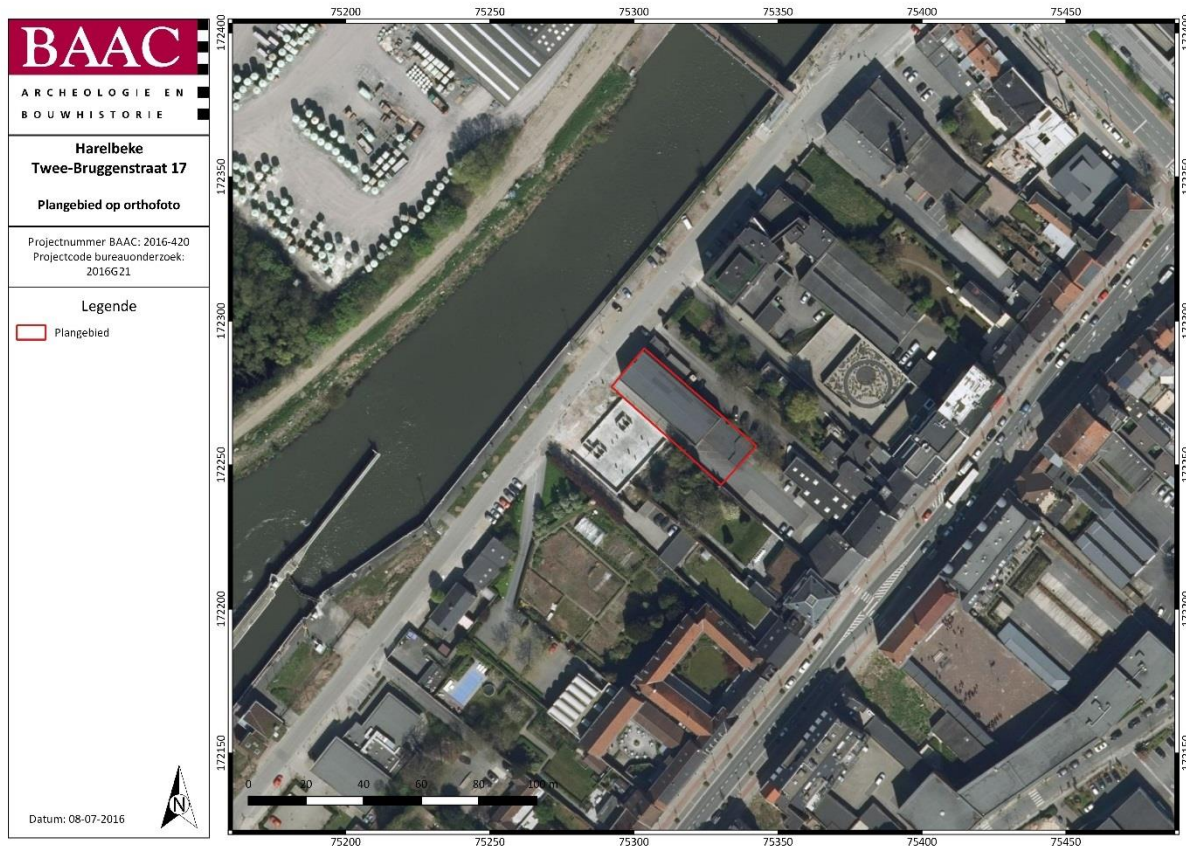
Figuur 8: Hoogteprofiel terrein.¹⁰

¹⁰ AGIV 2016

Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM).¹¹

¹¹ AGIV 2016

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op een orthofoto

2.2.1.2 Geologie en landschap

2.2.1.2.1 Algemeen

Het plangebied is gelegen in de Twee-Bruggenstraat, onder nummer 17 te Harelbeke, deelgemeente Harelbeke, arrondissement Kortrijk, West-Vlaanderen. De oorspronkelijke stadskern van Harelbeke is ontwikkeld op de rechter Leie-oever, nabij de monding van de Arentsbeek (of Arelbeek) in de Leie.¹²

Het plangebied is gelegen in de zandleemstreek. Deze vormt de overgang van de zandige associaties in het noorden van Vlaanderen en de lemige associaties in het zuiden. De streek wordt gekenmerkt door een golvend reliëf met niveauverschillen tot 30 m. De zandleemstreek bestaat uit een discontinue strook met wisselende breedte: het gebied is breed in het centrum en het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. In geomorfologisch opzicht is het plangebied gelegen in de vallei van de rivier de Leie. De vallei van de Leie vormt een uitloper van de Vlaamse Vallei, een depressie die door fluviatiele processen is uitgeschuurd vanaf het Midden-Cromerien en in de loop van het Weichselien opgevuld is geraakt. In het Laat-Pleistoceen (130.000-11.650 BP) werd de Vlaamse Vallei in haar definitieve vorm uitgeschuurd. Het diepste punt van deze uitschuring werd bereikt op de overgang van het Eemien (130.000-117.000 BP) naar het Weichselien (117.000 BP-11.650 BP). In deze periode waren de Leie en de Schelde meanderende rivieren met een sterk veranderende loop. In de Leievallei werd toen een zeer brede vlakte uitgeschuurd, die breder was dan de vallei van de Schelde. In het Weichselien werd het klimaat kouder en verkregen de rivieren als gevolg hiervan een vlechtend geulenpatroon. Tijdens de lente werd door het smeltwater zand en leem afgezet over de ganse breedte van de vallei. Tijdens de daaropvolgende zomer nam het debiet af en trok het water zich terug naar het hoofdstroomgebied.

¹² Vanwalleghem A. & Creyf S. 2009 en Inventaris Onroerend Erfgoed 2016a

In de actieve geulen werd nog steeds zand afgezet, terwijl in de depressies in de valleivlakte leem sedimenteerde. Tijdens het Laatglaciaal (de laatste fase van het Weichselien, 14.640-11.650 BP) en in het Holoceen (11.650 BP tot nu) verbeterde het klimaat opnieuw en verkreeg de Leie opnieuw een meanderend patroon. In deze periode heeft zij zich als een underfit river ingesneden in de brede vallei. Meanderende rivieren ontwikkelden verschillende rivierafzettingen (i.e. beddingafzettingen, oeverafzettingen en komafzettingen). Beddingafzettingen betreffen alle afzettingen binnen de beddinggordel, die in de watervoerende rivierbedding worden afgezet, zoals het zand, afgezet in de binnenbocht van de rivier. Langs de geulen worden oeverafzettingen afgezet, die voornamelijk bestaan uit fijn zand, zavel en sterk zandige klei. Deze ontstaan wanneer bij hoge afvoer van water de rivier buiten zijn bedding treedt. Hierbij neemt de stroomsnelheid snel af, waardoor het zwaardere sediment (zand, zavel en sterk zandige klei) direct naast de bedding wordt afgezet. De zich zo vormende oeverwallen worden in de loop der tijd steeds hoger. Hierdoor neemt de overstromingsfrequentie af. Het lichtere sediment, de zware klei, wordt verder van de bedding afgezet in lager gelegen delen. Deze afzettingen worden komafzettingen genoemd. Vanaf 1965 werd de Leie rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar maken voor grotere schepen. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning.¹³

2.2.1.2.2 Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

De Formatie van Kortrijk (Ko) is omschreven als een doorgaans kleiig facies met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in verschillende leden.¹⁴ Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*¹⁵ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het lid van Moen (Figuur 11). Het Lid van Moen (KoMo) vormt een heterogene siltige tot zandige afzetting afhankelijk van de lokalisatie. Nummulites planulatus wordt aangetroffen.¹⁶

2.2.1.2.3 Quartair

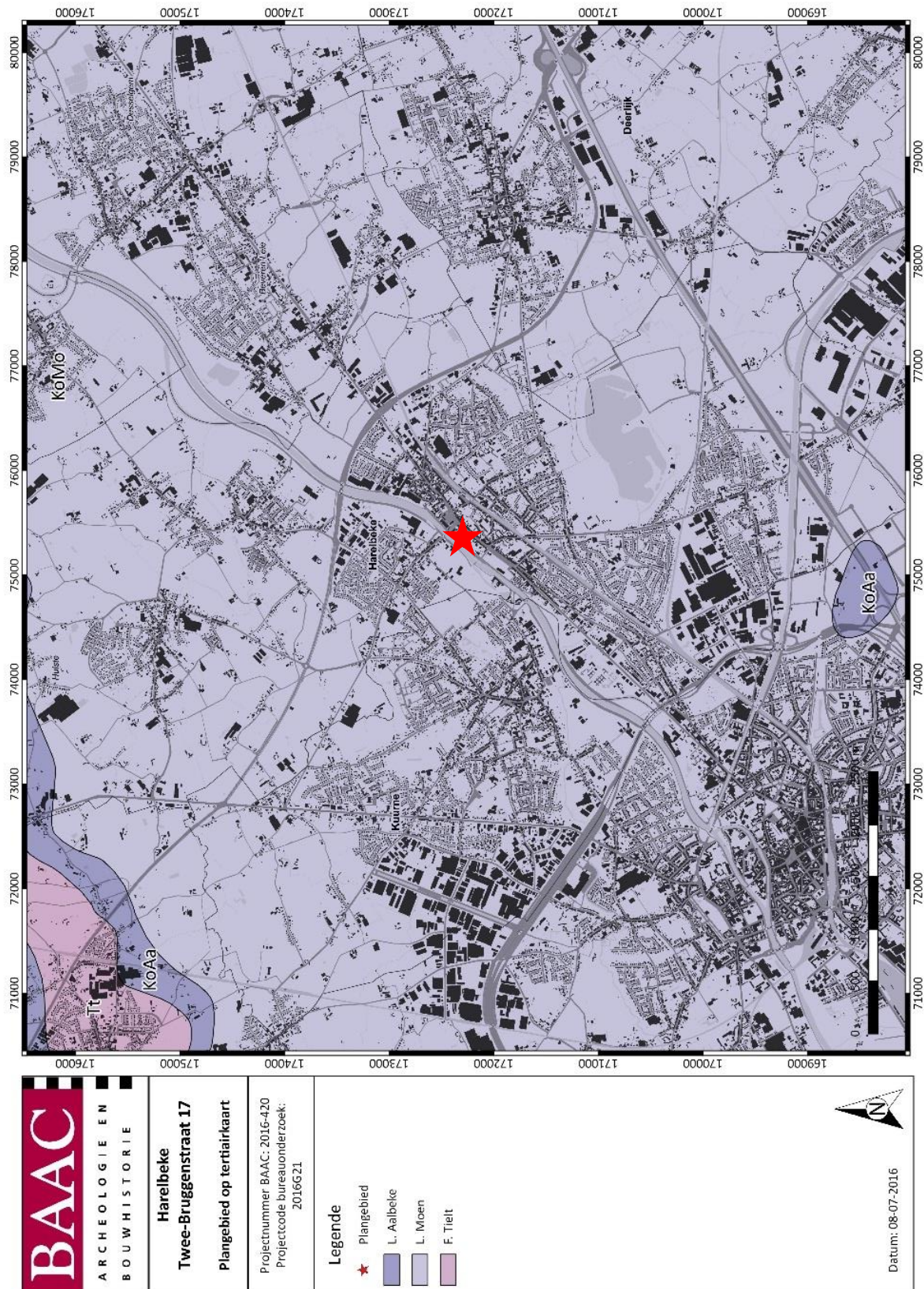
Volgens de quartairgeologische kaart op schaal 1:200.000 (Figuur 12) bevinden er zich binnen het plangebied fluviatiele afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (FH) bovenop mogelijke hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) en zandige tot siltige eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw). Het gaat om zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen. Deze afzettingen, indien ze aanwezig zijn, dekken fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw) af. Deze fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan dekken fluviatiele afzettingen van het Emiaan (Laat-Pleistoceen) af (Figuur 13).

¹³ Devroe & Gierts 2014

¹⁴ Bogemans 2007

¹⁵ DOV Vlaanderen, 2016

¹⁶ Bogemans 2007

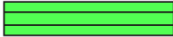
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart¹⁷

¹⁷ DOV Vlaanderen 2016

Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000¹⁸

6a

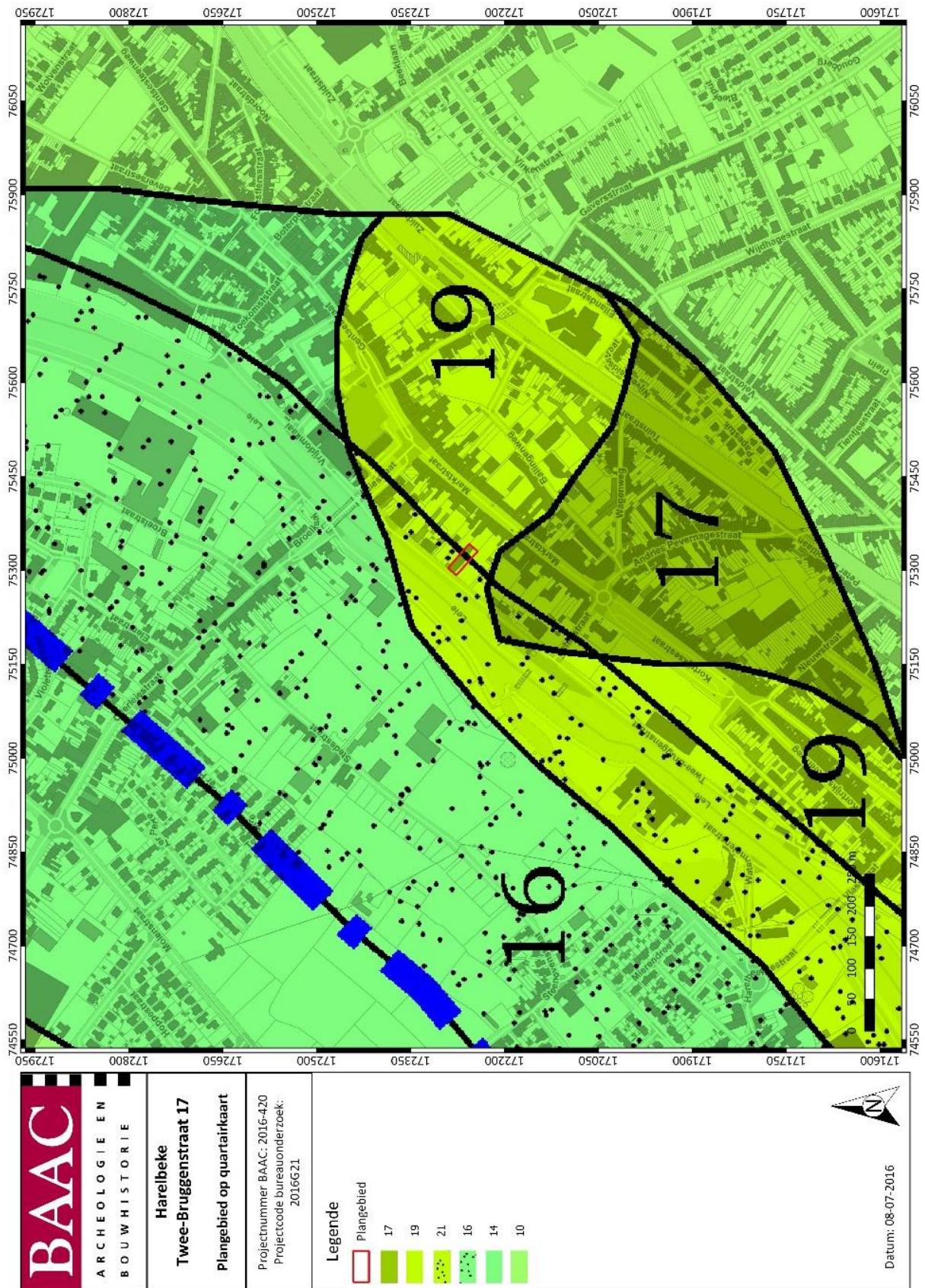

	* De karteereenheid is mogelijk afwezig.
FH	FH Fluviatiele afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
FLPw	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
FLPe	FLPw Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).
	FLPe Fluviatiele afzettingen van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen).

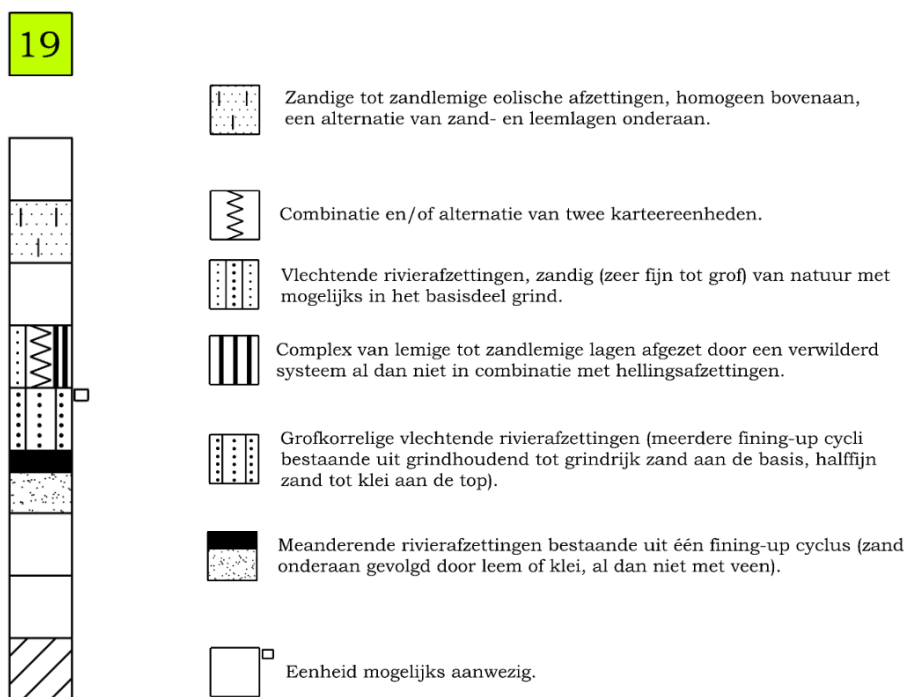
Figuur 13: Kenmerken van de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.¹⁹

De meer gedetailleerde quartairgeologische kaart op schaal 1:50.000 (zie Figuur 14) vermeldt de aanwezigheid van zandige tot zandlemige eolische afzettingen, homogeen bovenaan en een alternatie van zand- en lemlagen onderaan, bovenop een combinatie of alternatie van vlechtende rivierafzettingen, zandig (zeer fijn tot grof) van natuur met mogelijks grind in het basisdeel en een complex van lemige tot zandlemige lagen, afgezet door een verwilderd systeem, al dan niet in combinatie met hellingsafzettingen, bovenop mogelijk aanwezige grofkorrelige vlechtende rivierafzettingen met meerdere fining-up cycli, die bovenop meanderende rivierafzettingen, bestaande uit één fining-up cyclus (19 - Figuur 15) en de aanwezigheid van fluviatiele afzettingen met textuur variërende van klei tot zand, mogelijk veen ontwikkeld bovenop gedeeltelijk of geheel geërodeerde zandige tot zandlemige eolische afzettingen, homogeen bovenaan en een alternatie van zand- en lemlagen onderaan, bovenop een combinatie of alternatie van vlechtende rivierafzettingen, zandig (zeer fijn tot grof) van natuur met mogelijks grind in het basisdeel en een complex van lemige tot zandlemige lagen, afgezet door een verwilderd systeem, al dan niet in combinatie met hellingsafzettingen, bovenop mogelijk aanwezige grofkorrelige vlechtende rivierafzettingen met meerdere fining-up cycli, die bovenop meanderende rivierafzettingen, bestaande uit één fining-up cyclus (21 – zie Figuur 16).²⁰

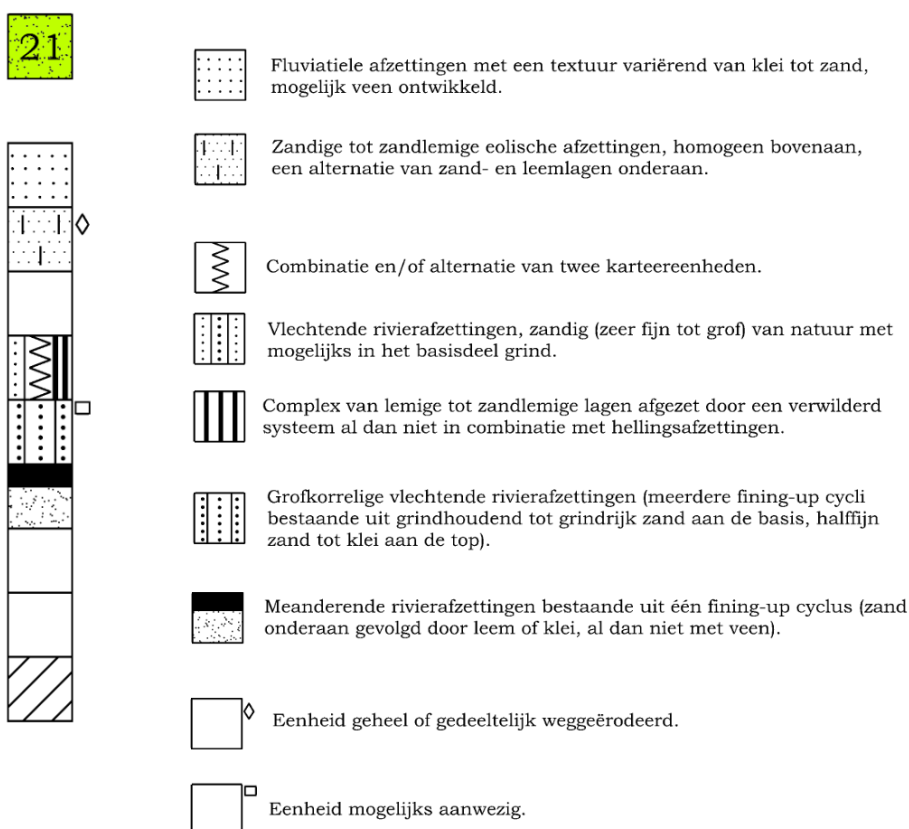
¹⁸ DOV Vlaanderen, 2016¹⁹ AGIV 2016²⁰ Bogemans 2007, DOV Vlaanderen 2016

Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:50.000.²¹

Figuur 15: Kenmerken type 19 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000.

Figuur 16: Kenmerken type 21 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000

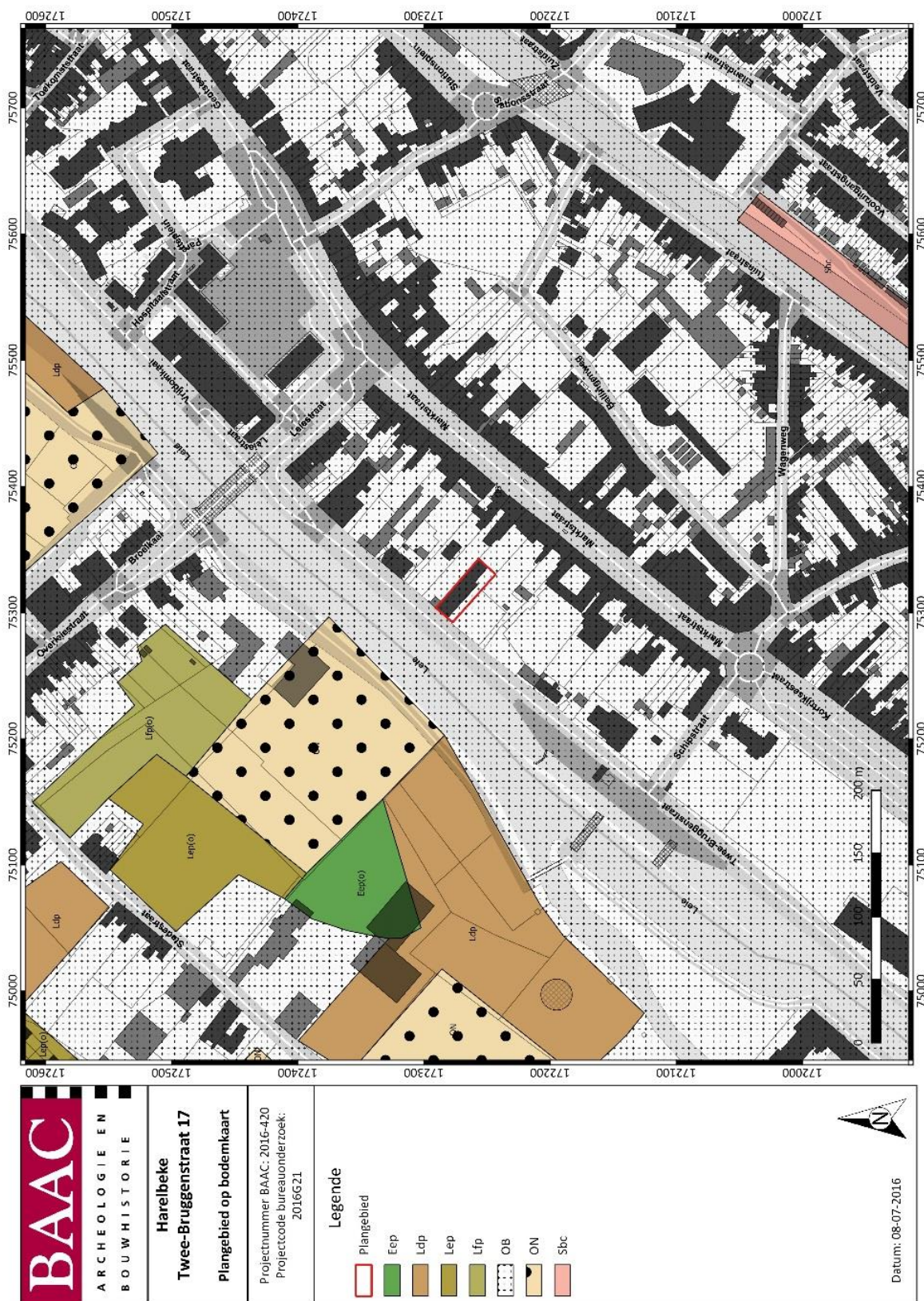
2.2.1.2.4 Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen²² (Figuur 17) is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB (Bebouwde zone). De omgeving van het plangebied is gekarteerd als Sbc (Droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont), ON (opgehoogde gronden), Ldp (Matig natte zandleembodem zonder profiel), Eep (Sterk gleyige kleibodem zonder profiel), Lep (Natte zandleembodem zonder profiel) en Lfp (Zeer natte zandleembodem zonder profiel).

Het plangebied bevindt zich in een niet gekarteerde zone van de potentiële bodemerosiekaart (Figuur 18). In de ruimere omgeving gaat het om zones met zeer lage en verwaarloosbare potentiële erosie. Volgens de bodemgebruikskaat (Figuur 19) zijn de gronden binnen het plangebied gecategoriseerd als zone met bebouwing.

---

²² AGIV 2016

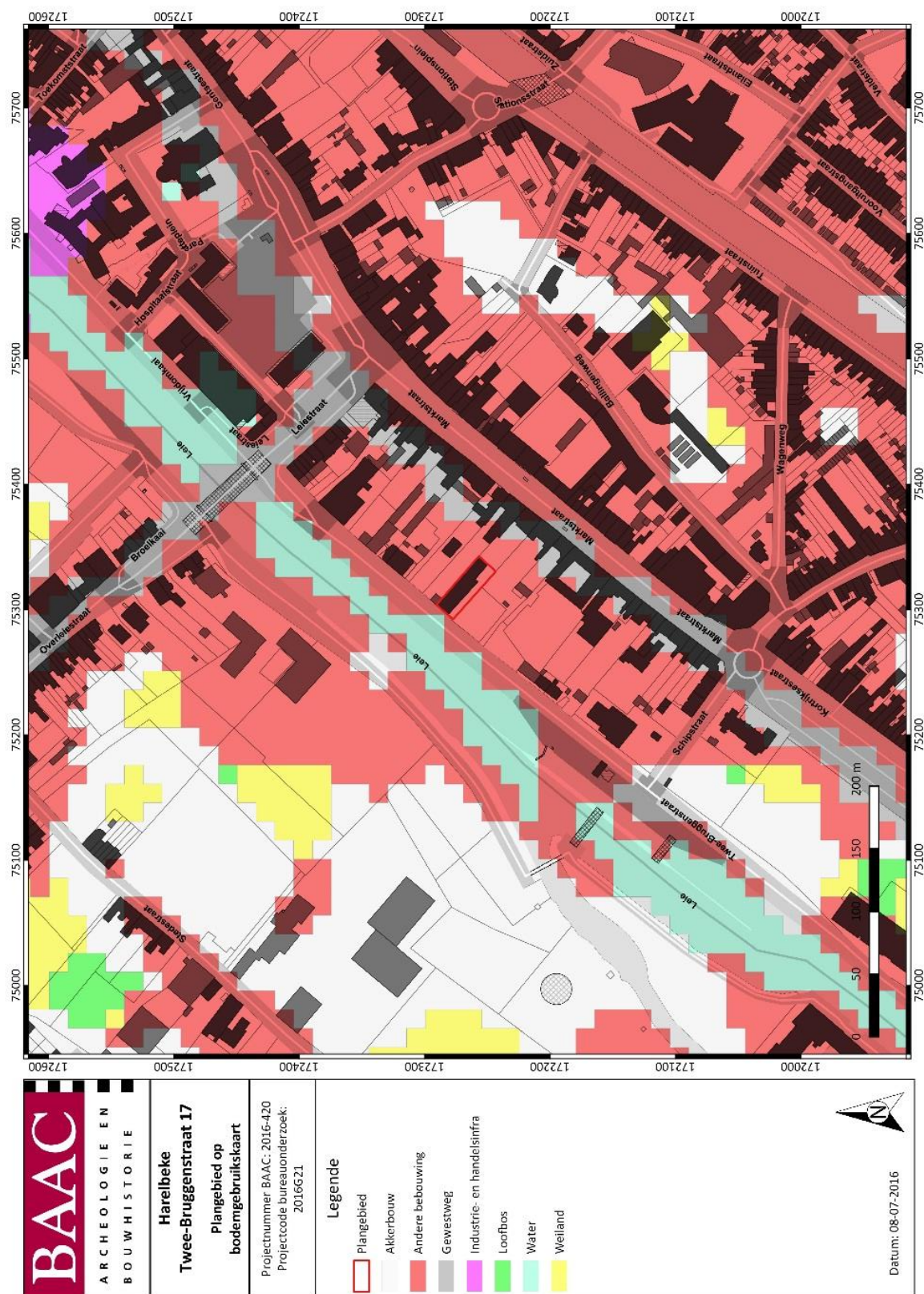
Figuur 17: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen²³

²³ AGIV 2016

Figuur 18: Situering onderzoeksgebied op de bodemosiekaart van Vlaanderen²⁴

²⁴ AGIV 2016

Figuur 19: Situering onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaat van Vlaanderen²⁵

2.2.2 Historiek

Het onderzoeksgebied ligt in de Twee-Bruggenstraat te Harelbeke. De oudste vermelding van de naam Harelbeke zou dateren van 629. *Harlebecca* wordt in 691 vermeldt. Er zijn verschillende mogelijke etymologische verklaringen voor de benaming Harelbeke mogelijk. Het zou afkomstig kunnen zijn van het Germaanse 'harula', zandige heuvelrug, aangezien op de zandige heuvelrug nabij de Sint-Salvatorskerk in de Gentsestraat, enige overblijfselen zijn gevonden van een nederzetting waarop Harelbeke tot ontwikkeling is gekomen. Gysseling leidt ook 'harel' af via 'akar', glanzende. Zo zou Harelbeke dan glanzende beek betekenen. Een taalkundige, Carnoy, stelt dan weer dat 'harla' een variant is van 'har' of 'harw', droog/ruw/hard, waardoor Harelbeke dan weer ruw water zou betekenen. Er zijn verder nog verschillende andere minder plausibele verklaringen. Uit deze etymologie blijkt dat Harelbeke als woongemeenschap opklimt tot de vroege middeleeuwen.²⁶

Harelbeke bevindt zich in de Leievallei die eertijds werd gekenmerkt door een golvend landschap met vochtige riviergraslanden, bossen en vruchtbaar open akkerland op de kleine zanderige heuvels. De aanwezigheid van een gevarieerd landschap was reeds snel een trekpleister voor menselijke activiteit en bewoning die zich initieel concentreerde rond de moerassige Gaverbeekvallei, rijk aan water en vegetatie. De oevers van de Gaverbeek werden reeds doorheen het finaal-paleolithicum en mesolithicum seizoen bewoond door nomadische jagers-verzamelaars. Vanaf het 5de tot 4de millennium vóór Chr. vestigden de eerste landbouwers zich verspreid over Harelbeke.²⁷

Gedurende de brons- en ijzertijd was de regio relatief dunbevolkt. Op basis van vondsten en systematische opgravingen kunnen we aannemen dat er te Harelbeke verschillende boerenerven hebben gestaan, verspreid over de hoger gelegen zandruggen langs de Leie en de Gaverbeek. Deze landbouwers deden aan landbouw en veeteelt. Verscheidene van deze metaaltijdnederzettingen zouden zich verder voortzetten in de Romeinse periode.²⁸

Tijdens de Romeinse periode groeit de bewoning gestaag in de zuidelijke Leievallei met het ontstaan van verschillende middelgrote tot grote bewoningskernen langs de Leie en Gaverbeek. Het noordwestelijk deel van Vlaanderen vormde tijdens de eerste vier eeuwen van onze tijdrekening een deel van de civitas Menapiorum. Landschappelijk bestond de civitas in het meer zuidelijk gelegen gebied, waar ook Harelbeke gelegen is, uit lemige en kalkrijke gronden geschikt voor akkerbouw, en vochtige meersgronden langs de rivieren gebruikt als graasweides voor veeteelt. In dit landschap ontstonden kleine, eenvoudige boerenerven die gedurende één tot drie generaties werden bewoond. De houten boerderijen, omgeven door kleinere bijgebouwen en een waterput, waren gelegen in een omgreppeld erf. Naast deze kleine landbouwgehuchten ontstonden eveneens grotere gegroepeerde nederzettingen met stedelijke allures (vici) op landschappelijk strategische plekken in de nabijheid van water- en landwegen of nabij een militaire basis. Hoogstwaarschijnlijk kan ook Harelbeke als vicus worden geduid. Er kunnen alleszins twee bewoningskernen worden onderscheiden, waarvan één op de Collegewijk (ten zuidenwesten van het plangebied) en een tweede op en rondom het Marktplaats (ten noordoosten van het plangebied). Vanaf de 3de eeuw nam de bewoning in Harelbeke sterk af. De nederzetting op de Collegewijk werd verlaten en ook de landelijke bebouwing verminderde. Enkel de mogelijke Romeinse nederzettingkern op en rond het Marktplaats bleef bestaan en groeide verder uit tot een belangrijk gehucht.²⁹

In de middeleeuwen ligt het grondgebied van het huidige Harelbeke vermoedelijk deels in het Methelawoud, dat in de 10de eeuw in het bezit was van de Gentse Sint-Pietersabdij. In de loop van de 11de-12de eeuw liet men dit woud rooien in functie van de landbouw.³⁰ Rond 1100 wordt Harelbeke uitgeroepen tot een grafelijke stad, met de bouw van een schepenhuis als gevolg. Harelbeke is tijdens de middeleeuwen een open stad, zonder ommuring maar met vesten en grachten. Rond 1335 verleent Filips I van Valois, heer van Harelbeke, de stad het recht de lakennijverheid uit te oefenen. Nergens

26 Inventaris Onroerend Erfgoed 2016b

27 Plets et al 2013, Devroe & Gierts 2014

28 Plets et al 2013, Devroe & Gierts 2014

29 Plets et al 2013, Devroe & Gierts 2014

30 Inventaris Onroerend Erfgoed 2016b

zijn er echter aanwijzingen terug te vinden voor de aanwezigheid van lakenhallen in de stad. In de tweede helft van de 15de eeuw breken regelmatig conflicten uit tussen Harelbeke en Kortrijk in verband met de lakennijverheid. In de laatste decennia van de 16de eeuw breken onrustige tijden aan met het opkomende protestantisme, de inval van de geuzen en de uitbraak van de pest. Gedurende de 17de eeuw ontsnapte Harelbeke niet aan de oorlogssperikelen, in de strijd om de Zuidelijke Nederlanden tussen Frankrijk en Spanje. Op het grondgebied van Harelbeke werden geen veldslagen uitgevochten, de stad moest echter instaan voor de inkwartiering van zowel de Spaanse en Franse troepen. Deze lange periode van oorlogen had drastische gevolgen voor Harelbeke en het bevolkingsaantal. Daarenboven lag veel land braak, wat dan weer voedselschaarste en werkloosheid veroorzaakte.³¹

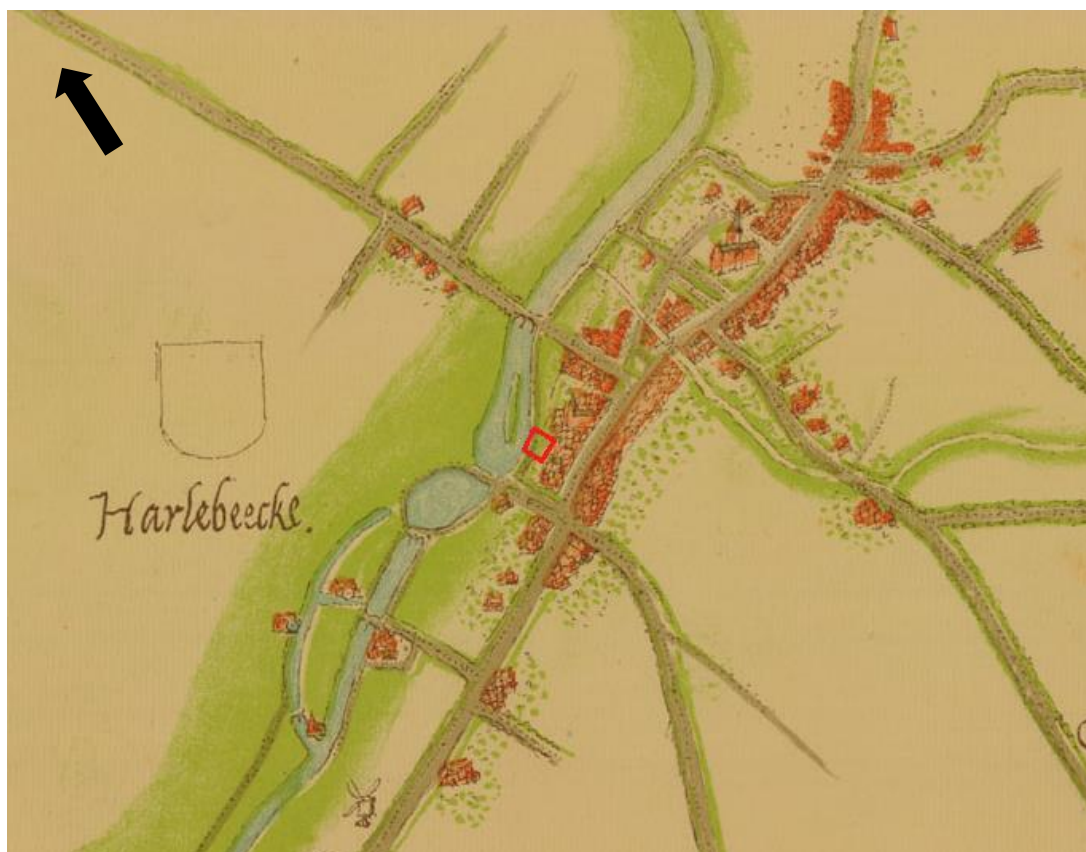
2.2.3 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing aan de onderzoekslocatie door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

De oudst gekende weergave van Harelbeke, *Harlebeecke*, verschijnt op de kaart van Deventer (1560). We zien het tracé Kortrijk-Gent dat parallel loopt met de Leie. Hierlangs concentreert zich de bebouwing.³² Het projectgebied kan niet exact aangeduid worden op deze kaart. Er is nog geen bebouwing of wegenis aanwezig waar het projectgebied zich ongeveer zou moeten bevinden (Figuur 20).

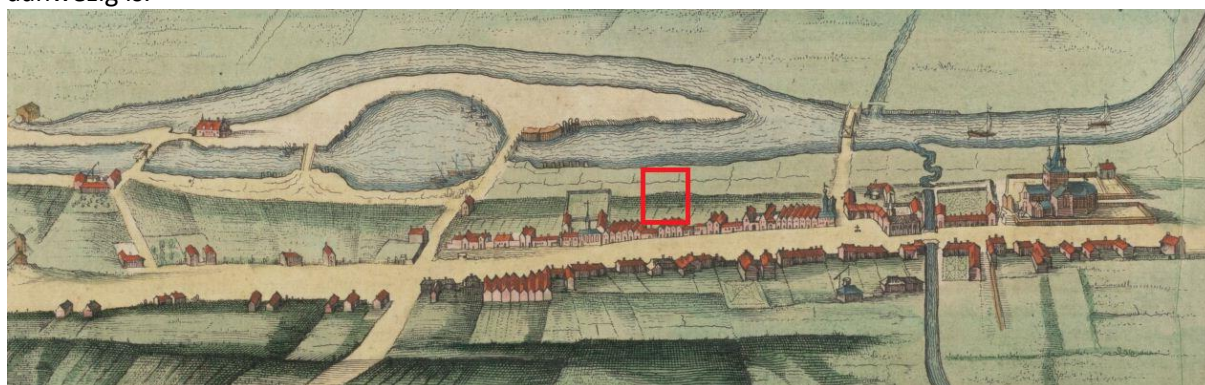
³¹ Plets et al 2013, 107.

³² Inventaris Onroerend Erfgoed 2016b

Figuur 20: Uitsnede van de kaart van Jacob Van Deventer met aanduiding van het plangebied.

Een gravure van Sanderus (1644) staat ons toe een blik te werpen op het plangebied in de 17de eeuw (Figuur 21). Ook hier is het duidelijk dat er ter hoogte van het plangebied nog geen bebouwing aanwezig is.

Figuur 21: Gravure van Sanderus (1644) met aanduiding van het plangebied.

De oudste bruikbare cartografische bron voor het plangebied zijn de Ferrariskaarten, een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.³³

³³ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html

Op de Ferrariskaart (Figuur 22) gebruikt men reeds de huidige plaatsnaam *Harelbeke*. Het plangebied bevindt zich ter hoogte van moestuinen. Het landschap tussen de huizenblokken aan de straat en de Leie is uitsluitend in gebruik als moestuin met uitzondering van een kleine zone met hoge bomen. We zien dat er zich paadjes tussen de moestuinen bevinden.

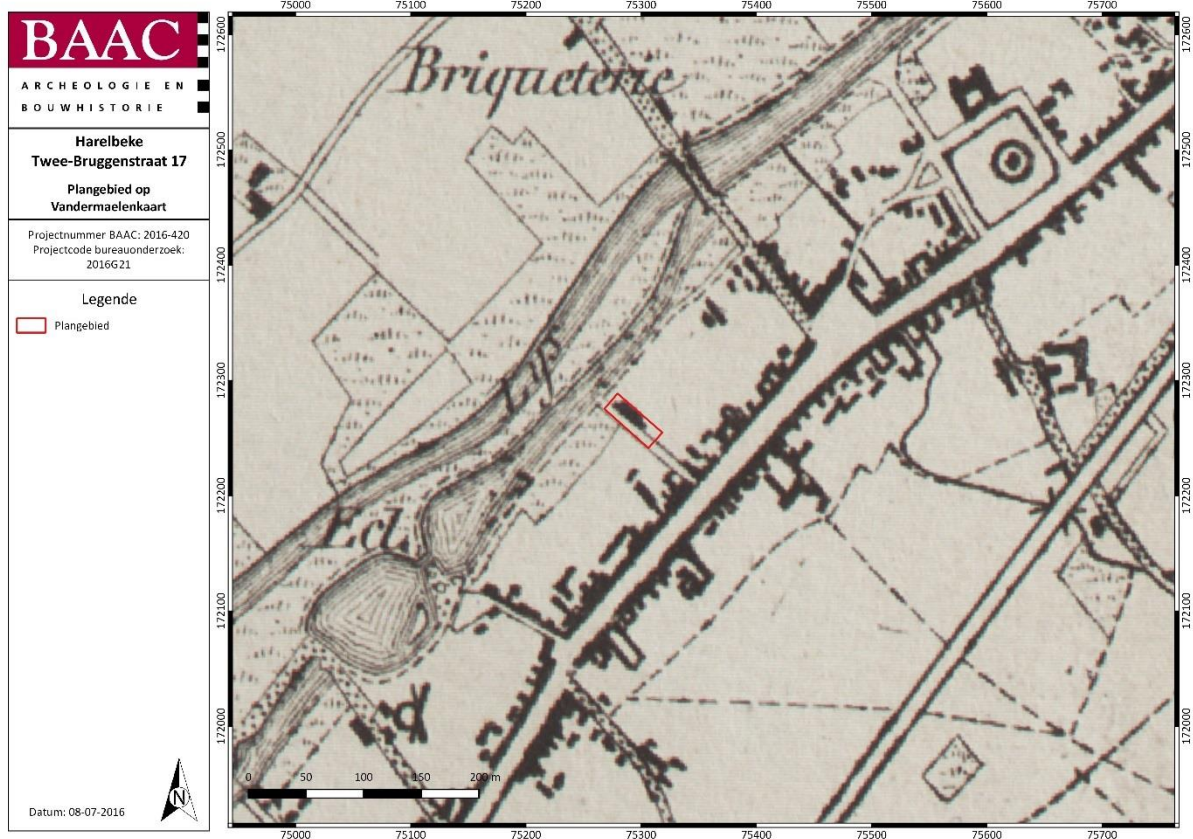

Figuur 22: Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied³⁴

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten, die tussen 1795 en 1869 zijn gemaakt door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) 'Carte topographique de la Belgique' is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.³⁵ Ter hoogte van het plangebied bevindt zich een gebouw met aanliggende doorweg. Er is nu ook een straatje zichtbaar langs de Leie. De omgeving rond het plangebied is verder nog steeds grotendeels onbebouwd.

³⁴ Geopunt 2016

³⁵ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>

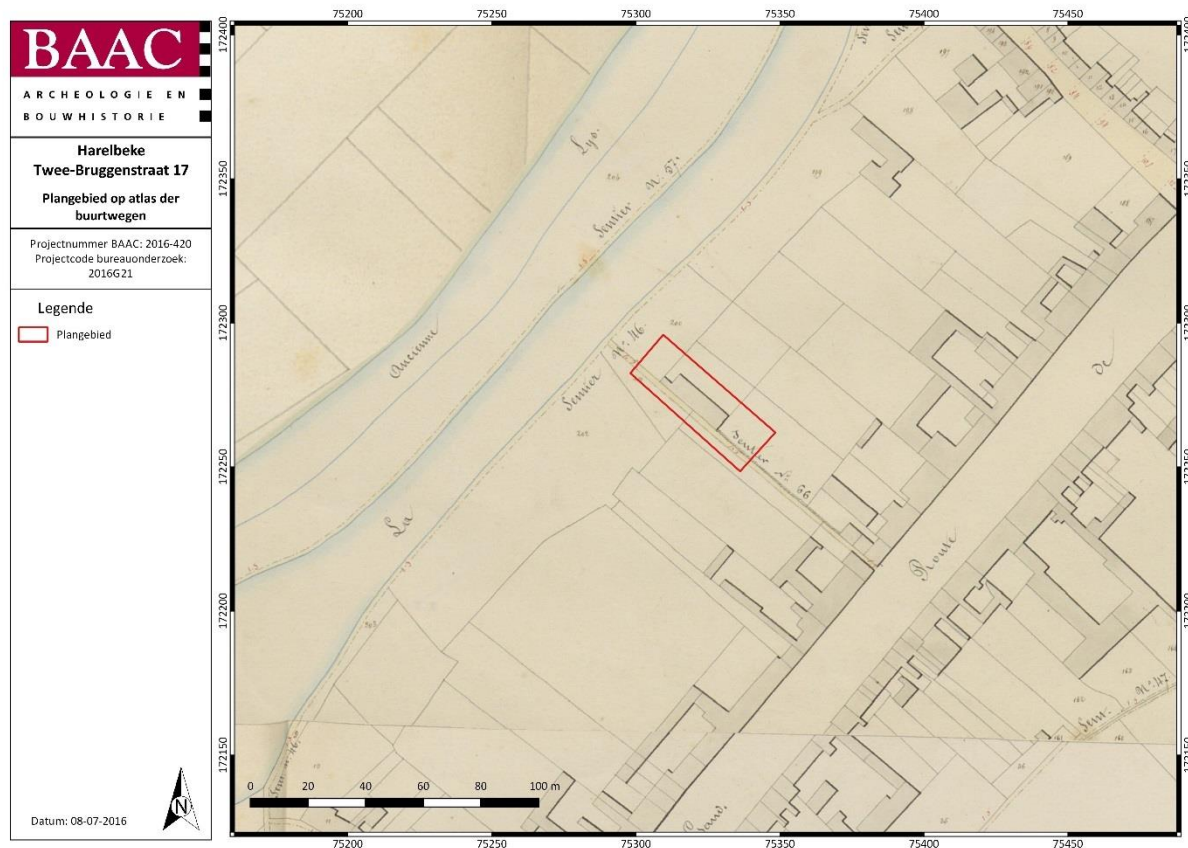

Figuur 23: Vandermaelenkaart uit 1854 met aanduiding van het plangebied³⁶

De situatie op de Popp-kaart uit de 2de helft 19de eeuw (1842-1879)³⁷ en deze op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is hetzelfde als op voorgaande twee kaarten. Er zijn op deze kaarten wel perceellijnen zichtbaar die het plangebied doorsnijden (Figuur 24).

³⁶ Geopunt 2016

³⁷ Deze kaart is in kaartbijlagen raadpleegbaar

Figuur 24: Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het plangebied.

2.2.4 Archeologische data

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Voor het plangebied te Twee-Bruggenstraat 17 zelf zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 25)³⁸. In de omgeving is wel een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied³⁹

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
76510	ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING IN DE JAREN '80-'82: FUNDERINGEN VAN EEN KAPITTELGEBOUW EN SPOREN VAN BEWONING (VIJF AFVAL-/BEERPUTTEN). VERMOEDELIJK GEBOUWSPOREN VAN EEN KELDERCONSTRUCTIE UIT DE LATE 14 ^{DE} EEUW (EIND 15 ^{DE} , BEGIN 16 ^{DE} EEUW ONTMANTELD). KUILEN TUSSEN DE 14 ^{DE} EN 18 ^{DE} EEUW AANGELEGD. (ZIE ONDER)
75802	SINT-SALVATORSKERK: DRIE GRAVEN MET SKELETEN EN RESTEN VAN WAPENS, OPGRAVING UITGEVOERD IN 1843: TOEGANGSTRAPPEN TOT CRYPTEN EN FUNDERING VAN NOORDERKOOR, VERDERE OPGRAVINGEN MET ONDERZOEK VAN ROMAANSE HOOFDBEUK EN CRYPTEN, VASTSTELLING AANWEZIGHEID ROMEINSE MATERIAAL. (ZIE ONDER)

³⁸ Centraal Archeologische Inventaris 2016

³⁹ Centraal Archeologische Inventaris 2016

157255	MARKTPLEIN: MIDDELEEUWS PAALWERK. ⁴⁰
156380	MARKTPLEIN EN MARKTSTRAAT: PUIN- EN AFVALCONTEXTEN VANAF DE 14 ^{DE} EEUW TOT CA. 16 ^{DE} EEUW, PAALWERK ONDER DEZE AFVALLAGEN. (ZIE ONDER)
71078	BRUG VLASSTRAAT: LOSSE VONDST, ZWAARD UIT LATE BRONSTIJD
75118	OPGRAVINGSCAMPAGNE 1970: TWEE AFVALKUILEN, LOSSE VONDSTEN LITHISCH MATERIAAL EN AARDEWERK UIT DE STEENTIJD EN IJZERTIJD. (ZIE ONDER)
157257	TWEE-BRUGGENSTRAAT-SCHIPSTRAAT: ROMEINSE MUNTSCAT UIT DE 3 ^{DE} EEUW. (ZIE ONDER)
74598	CARTOGRAFISCHE INDICATIE: LAATMIDDELEEUWSE SITE MET WALGRACHT
159929	TWEE-BRUGGENSTRAAT: ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE 2011: GRACHTEN EN KUILEN UIT METAALTIJDEN EN LATE MIDDELEEUWEN. ⁴¹
70267	ARCHIEFONDERZOEK: LOCATIE 12 ^{DE} EEUWSE WESTMOLEN. ⁴²
157256	MARKTSTRAAT-LEIESTRAAT: ROMEINSE MUNTSCAT, LAAT-ROMEINS. (ZIE ONDER)
70266	LOCATIE OOST- OF ZOUTPUTMOLEN
159191	LEIEHOEK KUURNE: LOSSE VONDST KRUIK UIT DE LATE MIDDELEEUWEN.

In de omgeving van het plangebied werden reeds vele archeologische waarden geregistreerd. Het bevindt zich dan ook binnen de archeologische zone van de historische stadskern van Harelbeke. BAAC Vlaanderen bvba voerde in 2013 een archeologische screening uit van de markt van Harelbeke.⁴³ Deze bevindt zich op ca. 260 m ten noordoosten van ons plangebied.⁴⁴ Hier werden reeds vele van deze waarden uitgebreid besproken. Wij vermelden de belangrijkste voor ons plangebied.

Tijdens een archeologische opgraving in de jaren '80-'82 aan het Paretteplein, in het kader van de bouw van het OCMW-gebouw, werden de funderingen van een kapittelgebouw en sporen van bewoning, waaronder vijf afval-/beerputten, aangetroffen.⁴⁵ De ligging van het OCMW is historisch zeer interessant vermits het gesitueerd is op gronden die van in de vroege middeleeuwen een enclave vormden binnen het schependom van Harelbeke. Deze gronden waren door de Vlaamse graven in volle eigendom aan het kapittel van de Sint-Salvatorskerk geschonken. Vermoedelijk zijn de gebouwsporen afkomstig van een kelderconstructie uit de late 14de eeuw, die tenminste tegen het einde van de 15de, begin 16de eeuw ontmanteld werd.⁴⁶ De aangetroffen kuilen werden op verschillende tijdstippen tussen de 14de en 18de eeuw aangelegd.

In 1843 werd de eerste opgraving uitgevoerd bij de Sint-Salvatorskerk op de plaats waar voorheen de Karolingische kerk had gestaan. Er werden twee toegangstrappen tot de crypte aangetroffen alsook de fundering van een half rond noorderkoor.⁴⁷ In de tweede helft van de 19de eeuw werden nog meerdere opgravingen uitgevoerd met als doel het ontdekken van de graven van de *forestiers*.⁴⁸ Uiteindelijk was het in 1957 dat Devliegheer een belangrijke opgravingscampagne werd gegund.⁴⁹ De Romaanse hoofdbeuk werd over de ganse lengte onderzocht, waarbij verschillende dwarsseuven werden aangelegd. De crypte werd eveneens terug zorgvuldig opgegraven.⁵⁰ Tijdens de opgraving kwamen geen sporen aan het licht van een pre-Romaanse kerk. Wel bleek dat de Romaanse kerk uit de 11de eeuw boven een oudere crypte werd gebouwd. Deze laatste was driebeukig en op de oostkant afgesloten door een halfronde muur waarin een klein koor was aangebracht. In het metselwerk van de kerk was goed bewaard Romeins bouw materiaal aanwezig: stenen, tegels, roze mortel... De

⁴⁰ Ooghe *et al.* 1979, CAI 2016 locatienummer 157255

⁴¹ Cox *et al.* 2012.

⁴² Coutant & Goeminne 2000.

⁴³ Devroe & Gierts 2014

⁴⁴ centrum van het plangebied tot centrum van de markt

⁴⁵ Ferfers 1983, CAI 2016 locatienummer 76510

⁴⁶ Opgravingsgegevens uit het Stadsarchief van Harelbeke.

⁴⁷ Vierin 1984, 10: opgraving door C. Carton en F. Van de Putte.

⁴⁸ Vierin 1984, 11.

⁴⁹ Devliegheer 1959.

⁵⁰ Devliegheer 1959, 19-45.

aanwezigheid van Romeins materiaal werd reeds vastgesteld tijdens opgravingen in 1943. Devliegher was de mening toegedaan dat het materiaal toebehoorde aan een in de nabijheid gelegen Romeins gebouw.⁵¹ Het is eveneens mogelijk dat het afkomstig is van een Romeins tempeltje, later opgevolgd door een christelijk heiligdom. Een laatste optie is het herbruik van materiaal voor de bouw van de Karolingische en Romaanse kerken, afkomstig van Romeinse structuren zoals een castellum of omheiningsmuur van een kleine vicus.⁵² Op basis van het aangetroffen Romeinse materiaal wordt de aanwezigheid van een Romeinse bewoningskern vermoed op en rond het Marktplaats (ten noordoosten van het plangebied).

Op het marktplaats en aan de Marktstraat werden aanwijzingen aangetroffen voor het geleidelijk opvullen van de Harelbeek vanaf de 14de eeuw met grote hoeveelheden puin en afval. De oudste materiële fase (zeker na de Romeinse periode) betreft hier een vrij uitgestrekt paalwerk.⁵³ Deze resten werden vanaf de 14de eeuw met afval bedekt, waardoor kunstmatige gronden ontstonden. Dit proces moet al in de 16de eeuw zijn afgerond. Parallel aan de Marktstraat kon een bijna onafgebroken profiel van puin- en afvallagen worden geregistreerd. Dit wijst vermoedelijk op de aanwezigheid van een nederzetting die zich had ontwikkeld volgens de oriëntatie van een bestaande weg, en die mogelijk teruggaat tot de Romeinse periode.

Gedurende een opgravingscampagne in 1970, op een heuvelkam van de Leie, werden twee afvalkuilen en enkele losse vondsten uit de steentijd en ijzertijd gerecupereerd. De vondsten bestaan uit scherven en lithisch materiaal.⁵⁴

Recente systematische opgravingen hebben de laatste jaren heel wat bijgedragen aan de studie van rurale bewoning en landindeling voor de Romeinse periode.⁵⁵ Bij de aanleg van het bedrijventerrein en windmolenpark Evolis tussen Kortrijk en Harelbeke in 2007 werden resten van een nederzetting uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode aangetroffen. De landelijke nederzetting bestond uit kleine vierkante percelen, begrensd door smalle greppels.⁵⁶

Op de kruising van de Twee-Bruggenstraat met de Schipstraat en ter hoogte van de kruising van de Marktstraat met de Leiestraat werden een Romeinse muntschatten gevonden⁵⁷ en in de Collegewijk, ten zuidwesten van het plangebied, ging in 2010 een opgraving van start naar aanleiding van de uitbreiding van het OCMW-rusthuis. De resultaten van het vooronderzoek bevestigden de aanwezigheid van de kern van een Romeinse vicus. Tijdens de opgraving kwamen diverse paalkuilen, grachten, waterputten en een wegtracé aan het licht.⁵⁸

⁵¹ Vierin 1984, 24.

⁵² Vierin 1984, 25-26.

⁵³ Despriet 1975, CAI 2016 locatienummer 156380

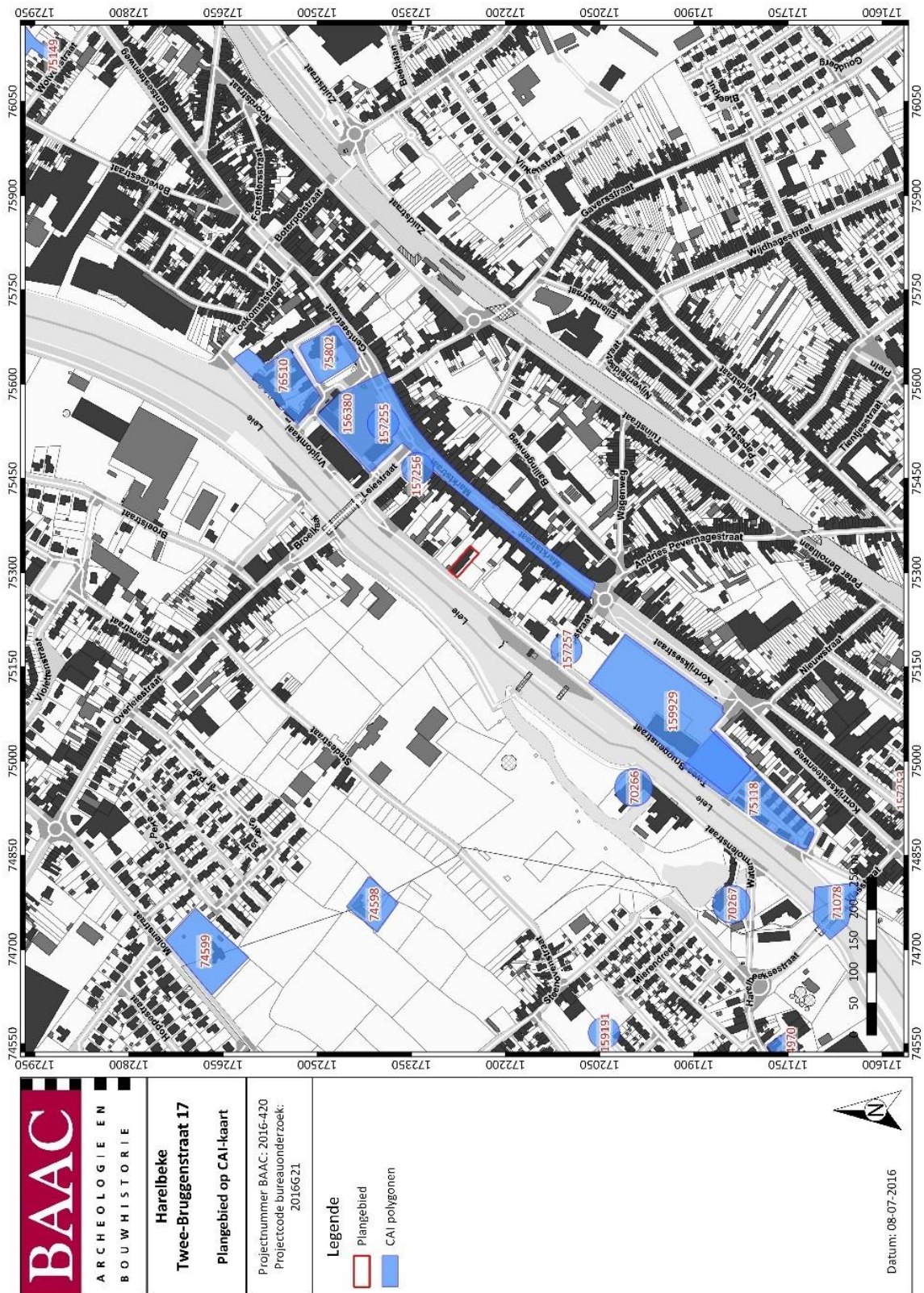
⁵⁴ Ooghe et al. 1979, CAI 2016 locatienummer 75118

⁵⁵ Plets et al 2013, 31.

⁵⁶ Sturtewagen et al. 2009.

⁵⁷ Ooghe et al. 1979, CAI 2016 locatienummer 157256 en 157257

⁵⁸ De opgraving werd uitgevoerd door GATE Archaeology.

Figuur 25: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving⁵⁹

⁵⁹ Centraal Archeologische Inventaris 2016

2.3 Besluit

2.3.1 Archeologische verwachting

Het onderzoeksgebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische bronnen die specifiek relevant zijn voor het onderzoeksgebied. De enige manier om hierover informatie in te winnen is dan ook veldonderzoek.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan men vermoeden dat structuren zullen aangetroffen worden. Op basis van een historische, cartografische en archeologische analyse zijn onroerende structuren en roerende elementen voor het plangebied aan de Twee-Bruggenstraat zeer waarschijnlijk te verwachten. De historische kaarten geven binnen het plangebied de indicatie van de aanwezigheid van een gebouw. Dit gebouw verschijnt op de kaartbeelden vanaf het midden van de 19de eeuw.

Harelbeke bevindt zich in de Leievallei die eertijds werd gekenmerkt door een golvend landschap met vochtige riviergraslanden, bossen en vruchtbaar open akkerland op de kleine zandige heuveltjes. De aanwezigheid van een gevarieerd landschap was reeds snel een trekpleister voor menselijke activiteit en bewoning. De archeologische analyse toont bovendien aan dat de omgeving veelvuldig archeologische waarden in de vorm van grondsporen en archeologische vondsten bevat. In de onmiddellijke en ruimere omgeving van het plangebied werden archeologische vondsten en grondsporen aangetroffen uit de steentijden, metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen tot late-/post-middeleeuwen. Er kunnen twee bewoningskernen die teruggaan tot de Romeinse periode worden onderscheiden, waarvan één op de Collegewijk, ten zuidwesten van het plangebied, en een tweede op en rondom het Marktplaatsje, ten noordoosten van het plangebied. Romeinse aanwezigheid in Harelbeke wordt door diverse grondsporen en archeologische objecten in de vorm van onder meer muntschatten bevestigd.

Het bodembestand van het projectgebied is binnen een deel van het plangebied reeds verstoord door ingrepen in het landschap het midden van de 19de eeuw. Er bevindt zich namelijk vanaf dit moment bebouwing binnen een deel van het plangebied. Het huidige aanwezig bouwwerk, de loods / biljartzaal, lijkt zich te bevinden ter hoogte van het gebouw dat we ook op historische kaarten aantreffen. De aanleg van deze structuren zal de grond in zekere mate verstoord hebben. Bij de bouw van de loods / biljartzaal zijn mogelijk niet alle archeologisch aanwezige waarden verstoord geworden. De toekomstige ingreep zal dan ook dieper reiken en dus mogelijk tot in onverstoord bodem.

We vermelden ook dat de Leie vanaf 1965 werd rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar moest maken voor grotere schepen. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning. Het is mogelijk dat een aanpassing ter hoogte van het plangebied gebeurd is bij het rechttrekken en aanpassen van de loop van de Leie. Het is mogelijk dat het hoogteverschil dat we heden ten dage opmerken binnen het plangebied kunstmatig is en dat eventuele aanwezige archeologische grondsporen en objecten weggevaagd werden of zich net onder een ophogingspakket bevinden. We kunnen bijgevolg niet met zekerheid achterhalen op basis van dit bureauonderzoek of de restanten van oudere sporen al dan niet nog aanwezig zijn.

2.3.2 Potentieel op kennisvermeerdering

Na afronding van het bureauonderzoek stelt BAAC vast dat verder vooronderzoek noodzakelijk is. Er werd namelijk onvoldoende informatie gegenereerd tijdens deze fase van het vooronderzoek om een mogelijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven en dus een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen.

Het bureauonderzoek heeft immers aangetoond dat een grote kans bestaat dat op het terrein aan de Twee-Bruggenstraat te Harelbeke nog intacte archeologische waarden aanwezig kunnen zijn. In de directe en ruimere omgeving van het plangebied zijn archeologische resten uit diverse perioden waaronder de steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd en middeleeuwen gevonden. Op basis van de beschikbare gegevens van het bestudeerde kaartmateriaal en de historische en archeologische gegevens uit de directe en ruimere omgeving van het plangebied kan echter niet met zekerheid gezegd worden wat de aard en gaafheid van de eventueel aanwezige waarden binnen de contouren van het plangebied zal zijn. Hiervoor is een ingreep in de bodem noodzakelijk om het potentieel op kennisvermeerdering te onderzoeken. Volgens de potentiële-bodemerosiekaart is er zeer lage of verwaarloosbare bodemerosie in de omgeving van het plangebied te verwachten. Het plangebied zelf bevindt zich in niet-gekarteed gebied wat potentiële bodemerosie betreft.

Een landschappelijk bodemonderzoek kan ook deel uitmaken van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (datzelfde geldt voor een veldkartering en geofysisch onderzoek). Een veldkartering en een geofysisch onderzoek werden niet noodzakelijk geacht voorafgaand aan het opstellen van een programma van maatregelen voor een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kan al gesteld worden dat een vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven noodzakelijk is. BAAC acht een landschappelijk bodemonderzoek in de vorm van een booronderzoek niet noodzakelijk om in te schatten wat de kans op intacte steentijdvindplaatsen in het plangebied is omdat er zich geen gekende vindplaatsen direct nabij het plangebied bevinden. Bovendien is de kans groot dat eventueel aanwezige relevante steentijd niveaus in de bodem reeds 'afgetopt' werden door de bodemingrepen ten behoeve van de bouw van de huidige biljartzaal. Er moet wel aandacht worden gegeven aan de mogelijkheid dat er steentijresten binnen het plangebied aanwezig zouden kunnen zijn tijdens het uitvoeren van een vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuven) is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein te onderwerpen aan archeologisch onderzoek. Dit representatief staal laat ons toe om de archeologische verwachting te toetsen en een gefundeerde uitspraak te doen over de totale archeologische waarde van het terrein. Over het gehele terrein kunnen archeologische waarden worden verwacht. Enkel ter plaatse van de huidige bebouwing zou een verstoring verwacht kunnen worden. De impact van de bebouwing en afbraak op het bodemarchief kan enkel met een ingreep in de bodem daadwerkelijk vastgesteld worden.

2.3.3 Samenvatting

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van Ensemble - one stop office een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zal door Ensemble - one stop office de afbraak van bestaande loods / biljartzaal gebeuren en zal men twee nieuwe appartementsblokken met 17 appartementen en een gemeenschappelijke ondergrondse parkeergarage bouwen. Dit gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief zal verstoord worden.

In het plangebied aan de Twee-Bruggenstraat 17, te Harelbeke, arrondissement Kortrijk, West-Vlaanderen wenst men een stedenbouwkundige aanvraag te doen en dient men een archeologienota te voorzien. Het doel van archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Gebaseerd op de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek is de noodzaak voor verder archeologisch onderzoek op het terrein bevestigd.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Bovendien werden de plannen van de opdrachtgever geplot op de bestaande situatie. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het onderzoekspotentieel van het plangebied aan de hand van bodem- en aardkundige gegevens en kon een specifieke verwachting ten aangaan van de archeologische waarden op het terrein worden vastgesteld.

Het bureauonderzoek toonde aan dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten vanaf de steentijd tot de nieuwste tijd, waarbij het vermoedelijk vooral zou gaan om artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de metaaltijden, Romeinse periode en (post-)middeleeuwen. De ligging van het plangebied in de archeologische zone van de historische stadskern van Harelbeke en de bevestigde aanwezigheid van Romeinse bewoningssporen en de aanwezigheid van twee bewoningkernen uit deze periode in de omgeving van het plangebied, naast de aanwezige bewoningssporen uit andere periodes in de nabijheid van het plangebied vergroot de archeologische potentie van het plangebied.

De sporen en vondsten uit de vroegere perioden zouden een grote kenniswinst voor de omgeving opleveren. Gezien de ligging van het plangebied zou verder onderzoek de kennis van de Romeinse bewoningkernen kunnen uitbreiden en toestaan deze eventueel beter af te bakenen. Uit de resultaten van het bureauonderzoek kon niet vastgesteld worden of de bodem in het plangebied al dan niet tot op archeologisch relevant niveau verstoord zou zijn. Er is binnen het plangebied wel een reële kans op het aantreffen van intacte archeologische resten. Een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem kan dan ook leiden tot kenniswinst voor de omgeving binnen een archeologisch kader, ter aanvulling van het huidige bureauonderzoek.

Vanwege het feit dat het terrein nog niet in eigendom van de opdrachtgever is en omwille van de aanwezigheid van een loods / biljartzaal, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen, op een later tijdstip, na het in eigendom komen van de terreinen, uitgevoerd dient te worden.

2.3.4 Samenvatting breed publiek

Het plangebied ter hoogte van Twee-Bruggenstraat 17 te Harelbeke bevindt zich binnen de archeologische zone van de historische stadskern van Harelbeke en heeft een kans op het aantreffen van archeologische resten door gekende archeologische vindplaatsen in de ruime omgeving van zowel steentijdvondsten en vondsten en grondsporen uit de metaaltijden, de Romeinse periode en de (post-)middeleeuwen. In de omgeving werd de aanwezigheid woonkernen uit de Romeinse periode vastgesteld. Verschillende vondsten en grondsporen uit de metaaltijden en middeleeuwse periode uit de omgeving stellen dat sporen van activiteiten ter hoogte van het plangebied verwacht kunnen worden. Het aanwezige gebouw heeft mogelijk een gedeelte van het plangebied verstoord.

Het is mogelijk dat het bodembestand van het plangebied onverstoord is ter hoogte van het archeologisch relevant niveau, echter hierover kan binnen het bureauonderzoek geen definitieve uitspraak gedaan worden.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: weergave van de geplande ingreep op de kadasterkaart	5
Figuur 2: Doorsnede van het terrein met weergave van de geplande ingrepen.	7
Figuur 3: Doorsnede van het terrein met weergave van de geplande ingrepen.	8
Figuur 4: Weergave van de geplande ingrepen, bovenaanzicht.	9
Figuur 5: Plan van gekende verstoringen op het GRB.....	10
Figuur 6: Foto's van bestaande toestand.....	10
Figuur 7: Doorsnede van de bestaande toestand.	11
Figuur 8: Hoogteprofiel terrein.	13
Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM). 14	
Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op een orthofoto	15
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart	17
Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000 ...	19
Figuur 13: Kenmerken van de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.	19
Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:50.000.	20
Figuur 15: Kenmerken type 19 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000.....	21
Figuur 16: Kenmerken type 21 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000.....	21
Figuur 17: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.....	23
Figuur 18: Situering onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen.....	24
Figuur 19: Situering onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart van Vlaanderen	25
Figuur 20: Uitsnede van de kaart van Jacob Van Deventer met aanduiding van het plangebied.	28
Figuur 21: Gravure van Sanderus (1644) met aanduiding van het plangebied.....	28
Figuur 22: Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied.....	29
Figuur 23: Vandermaelenkaart uit 1854 met aanduiding van het plangebied	30
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het plangebied.	31
Figuur 25: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving	34

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.....	31

5 Plannenlijst

Projectcode	2016G21
onderwerp	Plannenlijst
plannummer / figuurnummer	Figuur 1
Type plan	Kadasterkaart / GRB
Onderwerp plan	weergave van de geplande ingreep op de kadasterkaart
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 2
Type plan	Bouwplan doorsnede
Onderwerp plan	Doorsnede van het terrein met weergave van de geplande ingrepen.

Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 3
Type plan	Bouwplan doorsnede
Onderwerp plan	Doorsnede van het terrein met weergave van de geplande ingrepen.
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 4
Type plan	Bouwplan bovenaanzicht
Onderwerp plan	Weergave van de geplande ingrepen, bovenaanzicht.
Aanmaakschaal	1:500
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 5
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Plan van gekende verstoringen op het GRB
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 6
Type plan	Foto
Onderwerp plan	Foto's van bestaande toestand.
Aanmaakschaal	Nvt
Aanmaakwijze	digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 7
Type plan	Bouwplan doorsnede
Onderwerp plan	Doorsnede van de bestaande toestand.
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 8
Type plan	Hoogteprofiel
Onderwerp plan	Hoogteprofiel terrein.
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 9
Type plan	Hoogtemodel (DHM)
Onderwerp plan	Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 10
Type plan	Orthofoto

Onderwerp plan	Situering van het onderzoeksgebied op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 11
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 12
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 13
Type plan	Schema
Onderwerp plan	Kenmerken van de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.
Aanmaakschaal	Nvt
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 14
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:50.000.
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 15
Type plan	Schema
Onderwerp plan	Kenmerken type 19 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000.
Aanmaakschaal	Nvt
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 16
Type plan	Schema
Onderwerp plan	Kenmerken type 21 van de quartairgeologische kaart schaal 1/50.000
Aanmaakschaal	Nvt
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 17
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen

Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 18
Type plan	Potentiële bodemerosiekaart
Onderwerp plan	Situering onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 19
Type plan	Bodemgebruikskaart
Onderwerp plan	Situering onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 20
Type plan	Historische kaart (uitsnede)
Onderwerp plan	Uitsnede van de kaart van Jacob Van Deventer met aanduiding van het plangebied.
Aanmaakschaal	Ca. 1:8000
Aanmaakwijze	Analoog
datum	Omstreeks 1558
datum	07/08/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 21
Type plan	Gravure
Onderwerp plan	Gravure van Sanderus (1644) met aanduiding van het plangebied.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
datum	Ca. 1641-1644
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 22
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied
Aanmaakschaal	Ca. 1:11.520
Aanmaakwijze	analoog
datum	1771-1778
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 23
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Vandermaelenkaart uit 1854 met aanduiding van het plangebied
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1854
Datum	08/07/2016 (raadpleging)
plannummer / figuurnummer	Figuur 24
Type plan	Historische kaart

Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het plangebied.
Aanmaakschaal	1:2500
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1840
Datum	08/07/2016
plannummer / figuurnummer	Figuur 25
Type plan	CAI-kaart
Onderwerp plan	CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2001-2016
datum	08/07/2016 (raadpleging)

6 Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016 [online: geraadpleegd juli 2016] via: <http://www.geopunt.be>

BEYAERT M, ANTROP M, DE MAEYER P, VANDERMOTTEN C, BILLEN C, DECROLY JM, ... & WAYENS B 2006. België in kaart: de evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie, Brussel: Lannoo.

BOGEMANS F. 2007, Toelichting bij de quartairgeologische kaart, Kaartblad 29 Kortrijk, Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, VUB, Brussel.

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2016 [online: geraadpleegd 07-07-2016] via: <https://cai.onroerenderfgoed.be>

COUTANT Y. & GOEMINNE L. 2000: Structuur van een 15de eeuwse Koren-en oliewatermolen in Harelbeke, *De Leiegouw* 42, afl. 2, 175-206.

COX L. *et al.* 2012, Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Harelbeke, Tweebruggenstraat ("Westwijk"), *BAAC Vlaanderen Rapport 16*, Gent.

DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN (DOV) 2016 [online: geraadpleegd juli 2016] via: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>

DESPRIET Ph. 1975: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1974, *De Leiegouw* XVII.4, 341-360.

DEVLIEGHER L. 1959: Oudheidkundig onderzoek van de Sint-Salvatorkerk te Harelbeke, *De Leiegouw*, 1, 19-62.

DEVROE A. & GIERTS I. 2014, Archeologische screening Harelbeke Markt, *Baac Vlaanderen Rapport 103*, Gent.

FERFERS F. 1983: Terreinverkennde opgraving op grond van het kapittel van de Sint-Salvatorskerk

te Harelbeke, *Archaeologia Mediaevalis*, 6, 25-26/02/1983, 64-66.

GEOPUNT 2016 [online: geraadpleegd juli 2016] via: <http://www.geopunt.be>, [QGIS plugin: geraadpleegd juli 2016] via: geopunt4Qgis

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016a [online: geraadpleegd 12-07-2016] via: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125007>

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016b [online: geraadpleegd 08-07-2016] via: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125008>

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016c [online: geraadpleegd 08-07-2016] via:

OOGHE R., DEBRABANDERE F. & DESPRIET PH. 1979: Harelbeke, *Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen*, 1, Kortrijk.

PLETS G., DE CLERCQ W., CLERBAUT T. 2013, *Stap voor stap, een archeologische wandeling door het verleden van Harelbeke*. De Roede van Harelbeke.

STURTEWAGEN K., MESSIAEN L., DE LOGI A. & BRUYNICKX T. 2009: Sporen uit de ijzertijd, de Romeinse periode en de volle middeleeuwen: de archeologische opgraving op de Evolis-site te Kortrijk en Harelbeke, *Leiegouw*, 51, 175-185.

VANWALLEGHEM A. & CREYF S. 2009: Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Harelbeke, Deel I: Stad Harelbeke, Deel II: Deelgemeenten Bavikhove en Hulste, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL42, (onuitgegeven werkdocumenten).

VIERIN 1984, 8; Annales Blandinenses, in Monumenta Germaniae (manuscript uit de 11de eeuw).